

Analýzy

v oborových vertikálních doménách specializace

Středočeského kraje

(finální verze)

Sekce A projektu Mapování vertikálních domén specializace

Analýzy sekundárních dat:

- vstupní analýzy hospodářského kontextu
- mezikrajská srovnání
- mezinárodní srovnání
- analýzy vybraných oborů v doménách specializace

25. července 2018

Obsah

Metodický úvod	5
Geografický kontext.	5
Hospodářství kraje a jeho vývoj.	6
Postavení a růst kraje podle HDP.	6
Vývoj hospodářství kraje podle HPH.....	13
Význam zpracovatelského průmyslu v hospodářství kraje.	15
Mezinárodní srovnání pražského/středočeského regionu.	16
Přímé zahraniční investice.....	18
Domény specializace Středočeského kraje.....	21
Metodické poznámky.	21
Srovnání odvětví domén specializace	21
Dopravní prostředky – odvětví NACE 29 a 30.	26
Elektronika a elektrotechnika – NACE 26, 27	28
Biotechnologie a Life Science – NACE 21, 26.6., 32.5	31
Chemický průmysl – NACE 20	32
Strojírenství a zpracování kovů – NACE 25, 28.....	34
Potravinářský průmysl – NACE 10, 11	37
Závěr	39

Seznam grafů

Graf 1 HDP v běžných cenách a HDP/obyv. v krajích ČR v r. 2016 (bez Prahy)	6
Graf 2 Vývoj HDP v běžných cenách ve vybraných krajích ČR	7
Graf 3 Procentuální růst HDP ve vybraných krajích ČR	8
Graf 4 Indexy růstu HDP ve vybraných obdobích	8
Graf 5 Vývoj podílu jednotlivých krajů na průměru HDP na obyvatele (bez Prahy, ČR=100)	9
Graf 6 Indexy změn nárůstu HDP na obyvatele ve vybraných obdobích	10
Graf 7 Vývoj podílu krajů ČR ve srovnání s průměrným HDP na zaměstnance (bez zobrazení Prahy, ČR=100)	11
Graf 8 Indexy růstu HDP na zaměstnance ve vybraných obdobích	12
Graf 9 Indexy růstu HDP na odpracovanou hodinu ve vybraných obdobích	12
Graf 10 Indexy změn nárůstu HPH ve vybraných obdobích	13
Graf 11 Vývoj růstu HPH ve vybraných krajích ČR	14
Graf 12 Vývoj podílu krajů ČR na průměrné HPH na zaměstnance (bez Prahy, ČR=100)	14
Graf 13 Vývoj podílu zpracovatelského průmyslu na HPH v jednotlivých krajích (bez Prahy)	15
Graf 14 Vývoj významu zpracovatelského průmyslu na HPH v jednotlivých krajích	16
Graf 15 Vývoj podílu jednotlivých regionů na průměrném HDP na obyvatele v EU	17
Graf 16 Indexy růstu HDP na obyvatele v regionech EU ve vybraných letech	17
Graf 17 Stav přímých zahraničních investic (PZI) v krajích ČR (bez Prahy)	18
Graf 18 Vývoj procentuálního růstu PZI ve vybraných krajích ČR	19
Graf 19 Indexy růstu PZI v krajích ČR ve vybraných letech	19
Graf 20 Vývoj podílu PZI na obyvatele jednotlivých krajů na průměru ČR (bez Prahy)	20
Graf 21 Vývoj podílu PZI na zaměstnance jednotlivých krajů na průměru ČR (bez zobrazení Prahy) ..	20
Graf 22 Tržby a podíl tržeb odvětví na ČR v odvětví domén specializace Středočeského kraje	22
Graf 23 Zaměstnanost a podíl zaměstnanosti odvětví na ČR v odvětví domén specializace Středočeského kraje	23
Graf 24 Lokalizační kvocient dle tržeb a zaměstnanosti, srovnání změn 2009, 2012, 2016	24
Graf 25 Lokalizační kvocient (kompozitní) a produktivita odvětví 2009, 2012, 2016	25
Graf 27 Vývoj tržeb odvětví 29, 30	27
Graf 28 Vývoj zaměstnanosti odvětví 29, 30	27
Graf 29 Vývoj produktivity odvětví 29, 30	28
Graf 30 Vývoj tržeb odvětví 26, 27	29
Graf 31 Vývoj zaměstnanosti odvětví 26, 27	30
Graf 32 Vývoj produktivity odvětví 26, 27	30
Graf 33 Vývoj tržeb odvětví 21, 26 a 32	31
Graf 34 Vývoj zaměstnanosti odvětví 21, 26 a 32	32
Graf 35 Vývoj produktivity odvětví 21, 26 a 32	32
Graf 36 Vývoj tržeb odvětví 20	33
Graf 37 Vývoj zaměstnanosti odvětví 20	34
Graf 38 Vývoj produktivity odvětví 20	34
Graf 39 Vývoj tržeb odvětví 25, 28	35
Graf 40 Vývoj zaměstnanosti odvětví 25, 28	36
Graf 41 Vývoj produktivity odvětví 25, 28	36
Graf 42 Vývoj tržeb odvětví 10, 11	37
Graf 43 Vývoj zaměstnanosti odvětví 10, 11	38
Graf 44 Vývoj produktivity odvětví 10, 11	38

Seznam zkratek

HDP	- hrubý domácí produkt
HPH	- hrubá přidaná hodnota
Lq	- lokalizační kvocient
N/A	- nedostupná data
NACE	- odvětví ekonomické činnosti
PZI	- přímé zahraniční investice
STC	- Středočeský kraj
ZP	- zpracovatelský průmysl

Metodický úvod

Analýza oborových vertikálních domén specializace vycházející ze sekundárních, převážně statistických dat nebo z dat získaných z databází firem (např. MagnusWeb) má na krajské úrovni značná omezení, a to jak v dostupnosti dat vůbec, tak ve spolehlivosti nebo vypovídací schopnosti dat, která jsou za kraje dostupná či zjistitelná.

Sekundární/statistická data na krajské úrovni, pro kraje, jsou omezenější, než je tomu v případě dat za celou ČR. Důvodů těchto omezení je několik:

- Vzhledem k menšímu souboru firem/statistických jednotek a vzhledem k tomu, že ne všechny firmy se pravidelně statisticky sledují, neumožňují data dostupná na krajské úrovni tak detailní členění, například odvětvové/oborové a to neumožňuje tak detailní analýzy, jako je tomu na úrovni národní. Statistika průběžně sleduje jen střední a velké firmy (firmy nad 100 zaměstnanců), zatímco menší firmy jsou sledovány pouze výběrovým způsobem, který jen obtížně umožňuje publikovat a odvozovat data v podrobnějším územním členění, než je celá ČR.
- Z důvodu malého počtu jednotlivých subjektů některé údaje v běžných statistikách nejsou dostupné, nejčastěji z důvodu ochrany individuálních dat. V některých případech mohou být nahrazeny – alespoň do určité míry a s omezenou přesností – daty získanými z databází firem (Bisnode Magnusweb), kde lze informace za jednotlivé firmy daného odvětví nasčítat, jsou-li informace v databázi obsaženy. Tento postup je statisticky/metodicky nekorektní, poskytuje jen zjednodušenou možnost srovnání, avšak pro účely analýz inovačního prostředí, při znalosti omezení a jeho důsledku pro interpretaci dat, se jedná o postup přijatelný.
- Statistická data v podrobnějším odvětvovém členění, pokud jsou vůbec dostupná (viz výše) jsou publikována od r. 2008 (poslední revize NACE, tzv. NACE rev. 2), a pro roky před rokem 2008 nejsou data přepočítána, takže nelze získat kontinuální časové řady před tímto rokem. Jelikož není možné publikovat data v případě jen velice malého počtu zpravodajských/statistických jednotek kvůli ochraně individuálních dat, nemusí být časové řady vždy ucelené, i když jsou data za minulé roky obecně dostupná, protože v některých letech nejsou data uváděna právě kvůli ochraně individuálních údajů.
- Data v krajském členění se publikují s přibližně ročním zpožděním, v současnosti jsou nejnovější data dostupná za rok 2016, avšak ne vždy a ve všech případech.

Výše uvedená metodická omezení jsou vzata v úvahu při interpretaci dat a analýz, je však třeba je mít na paměti také při práci se zde uváděnými závěry mimo tento analytický text.

Geografický kontext

Středočeský kraj netvoří ani relativně samostatnou regionální ekonomiku (jako mnohé další kraje), nýbrž představuje zázemí Prahy. Proto je vývoj kraje významně ovlivňován vývojem hospodářství v Praze, ale také vývojem Prahy v jiných oblastech, zejména populačním vývojem a změnou distribuce obyvatelstva Prahy a jejího širšího zázemí, které v jistém smyslu tvoří celé Čechy. Mezi Prahou a Středočeským krajem existuje prostorová dělba práce, resp. prostorová specializace hospodářství. To znamená, že funkce, které jsou v jiných krajích soustředěny do krajských metropolí, např. finanční služby, mnohé maloobchodní služby a služby pro podniky, ale třeba také vyšší

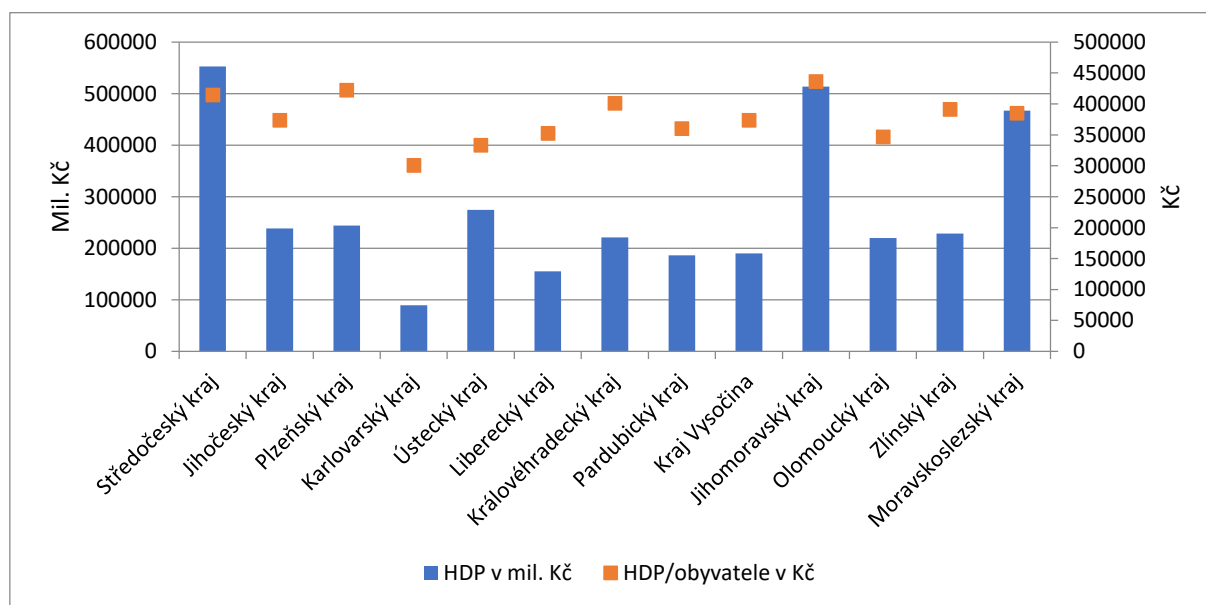
vzdělávací instituce, jsou v případě středních Čech soustředěny do Prahy. Přestože Praha je finančním, výzkumným a vzdělávacím centrem celé ČR, nikoliv jen Středočeského kraje a koncentrace vyšších funkcí je zde v poměru k jejímu krajskému zázemí větší než v krajských metropolích, jsou i tak důsledky prostorové specializace pro středočeský kraj významné a závěry např. oborové specializace je třeba chápat v této souvislosti. Středočeský kraj má například jeden z nejvyšších podílů zpracovatelského průmyslu na zaměstnanosti nebo v tvorbě hrubé přidané hodnoty (HPH) v kraji.

Hospodářství kraje a jeho vývoj.

Postavení a růst kraje podle HDP.

Hospodářství kraje jako celku je rámcem pro vývoj jeho jednotlivých odvětví, domén specializace. Jednotlivá odvětví se podílejí na jedné straně na vývoji krajské ekonomiky a spoluvytvářejí ji, na druhé straně jsou vývojem a prostředím krajské ekonomiky přímo či nepřímo ovlivňována. Na ně i na krajskou ekonomiku působí také mnohé další vlivy, které jsou z hlediska kraje vnější, ať už se jedná o podmínky pro dané odvětví na národní úrovni, nebo o dopady změn na úrovni evropské či globální. Analyzovat širší, evropský či globální kontext je nad rámec této analýzy, avšak analýza vývoje krajské ekonomiky, jejího postavení a významu v České republice, případně i její strukturální změny jsou důležitou součástí analýzy jednotlivých domén specializace.

Graf 1 HDP v běžných cenách a HDP/obyv. v krajích ČR v r. 2016 (bez Prahy)

Zdroj: ČSÚ – Regionální účty

Středočeský kraj patří mezi největší kraje České republiky podle počtu obyvatel, podle plochy, kterou zaujímá, a také svou hospodářskou velikostí, a to jak absolutní výši vytvořeného hrubého domácího produktu (HDP v běžných cenách), tak v přepočtu HDP na 1 obyvatele. Hospodářství Středočeského kraje je druhé největší po Praze, a třebaže v přepočtu HDP na obyvatele se kraj řadí až na 4. místo, patří stále mezi nejvýkonnější kraje. Středočeský kraj, přestože je „pouze“ zázemím Prahy, představuje z hospodářského pohledu významnou část české ekonomiky. Je to mimo jiné i proto, že zde jsou umístěny firmy, které patří mezi nejvýznamnější v Českém kontextu a svým významem Česko přesahují.

Z hlediska podílu jednotlivých krajů na HDP celé České republiky je na tom Praha nejlépe s podílem trvale okolo 25 %. Středočeský kraj patří společně s Jihomoravským a Moravskoslezským do trojice krajů, která se na tvorbě českého HDP podílí zhruba 11 procenty. Mezi těmito a ostatními kraji je pak znatelný rozdíl. Další v pořadí Ústecký kraj se pohybuje dlouhodobě okolo 6 % (viz datová příloha).

Vývojová srovnání dále jsou v některých případech (pro zjednodušení) uváděna jen pro vybrané kraje, které jsou pro srovnání nejrelevantnější, např. pro svůj metropolitní charakter (Jihomoravský kraj nebo Moravskoslezský kraj) nebo jsou pro srovnání komplementární (Praha).

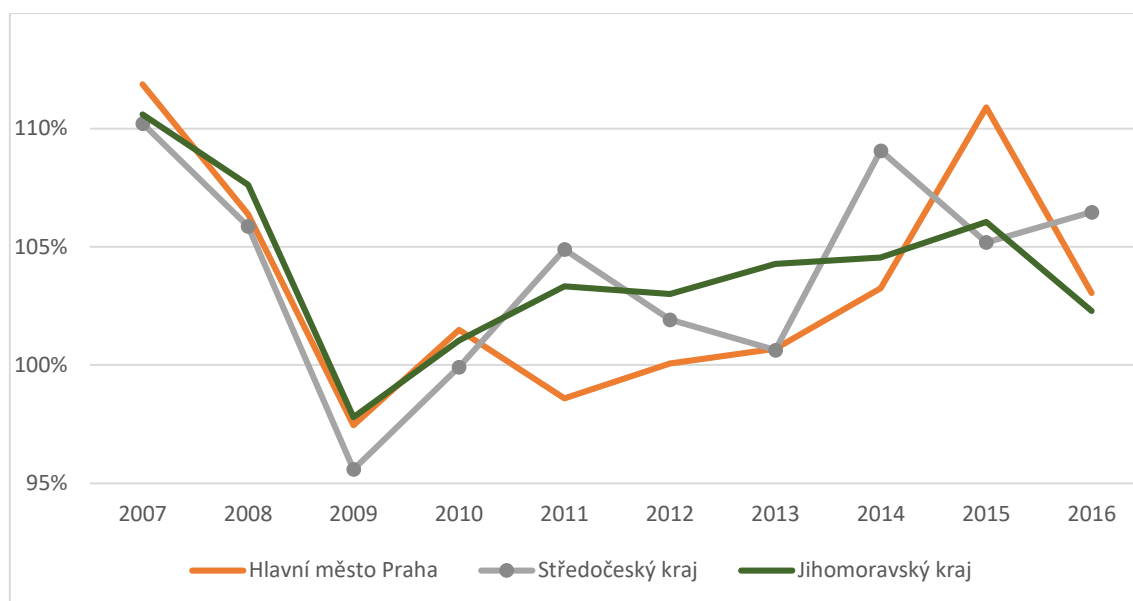
Setrvalý velký význam středočeské ekonomiky potvrzuje srovnání s Jihomoravským a Moravskoslezským krajem, které jsou svou velikostí se středním Čechám podobné.

Graf 2 Vývoj HDP v běžných cenách ve vybraných krajích ČR

Zdroj: ČSÚ – Regionální účty

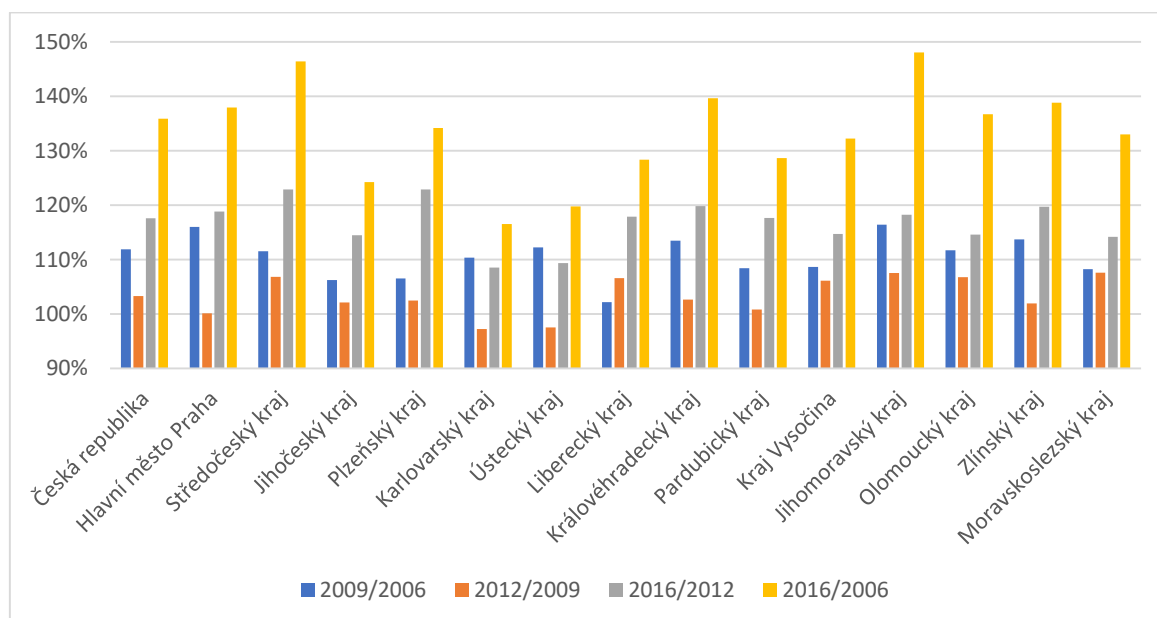
Graf 3 Procentuální růst HDP ve vybraných krajích ČR

Zdroj: ČSÚ – Regionální účty

Z hlediska procentuálního nárůstu HDP v běžných cenách se Středočeský kraj vyrovnává Praze, kterou v některých letech i výrazně překonává (2011 a 2014) i Jihomoravskému kraji. Ten však roste od roku 2009 trvale (s výjimkou roku 2016), jeho růstový trend je ve střednědobém pohledu vyrovnanější. Středočeský kraj patří společně s Jihomoravským ke krajům, kde byl index změny mezi lety 2006-2016 největší. V případě Jihomoravského kraje to bylo 48 % a v případě Středočeského 46 %. V Praze byla tato změna 38 % a v celé České republice 36 %.

Graf 4 Indexy růstu HDP ve vybraných obdobích

Zdroj: ČSÚ – Regionální účty, vlastní výpočty

Středočeský kraj nebyl příliš silně zasažen krizí. V roce 2009 sice došlo k poklesu absolutních hodnot HDP v běžných cenách, ale tento pokles se nijak nevymykal průměru ČR. V roce 2010 pak opět kraj začal dosahovat růstových hodnot a tento trend si stále drží. Jeho růst v období po krizi (2012/2016) byl z hlediska absolutního nárůstu HDP spolu s Plzeňským krajem nejrychlejší vůbec.

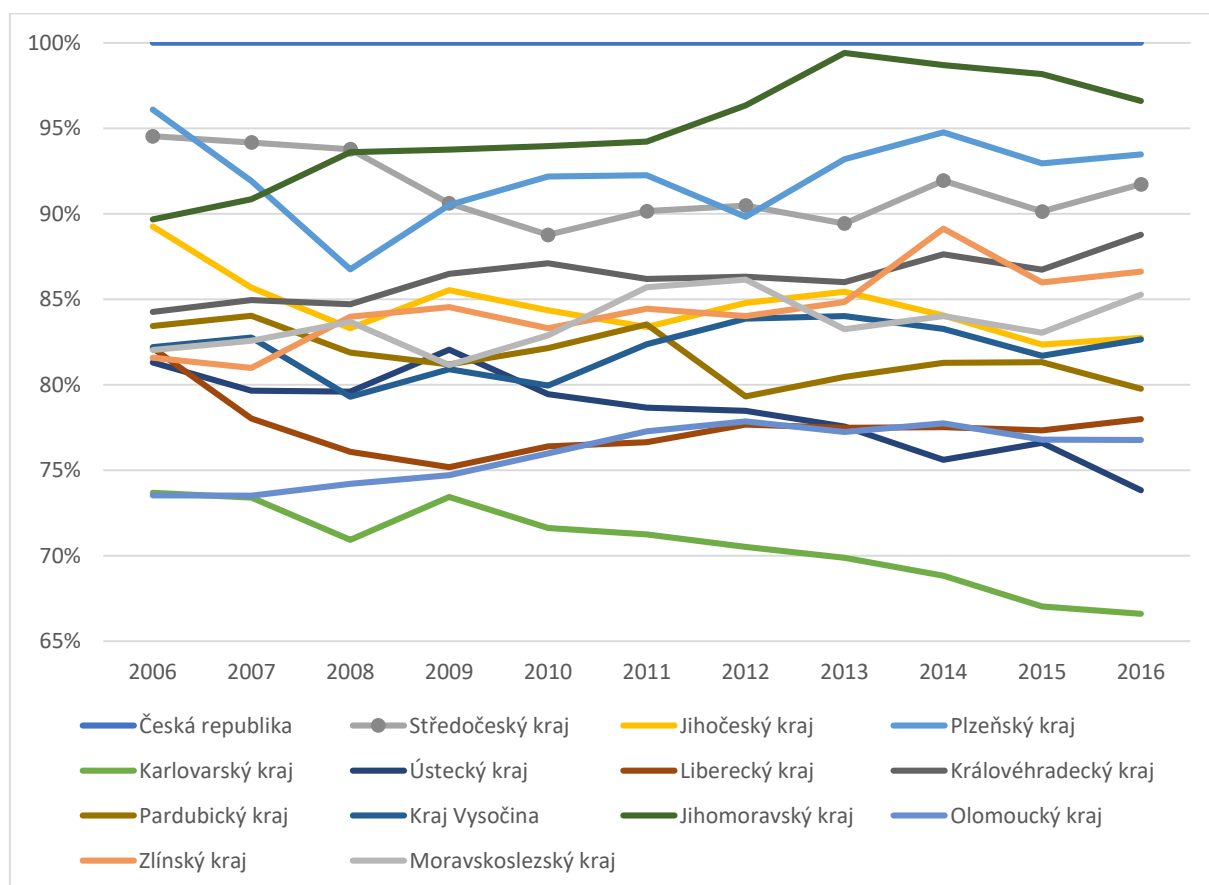
Ze zpracovaných dat dále vyplývá, že Středočeský kraj si drží pozici druhého nejvýkonnějšího kraje po Praze. Z dlouhodobého hlediska se mu přibližuje kraj Jihomoravský, i když dynamika růstu STC se od roku 2012 zvyšuje, což může být náznak probíhající transformace ekonomiky v kraji.

Středočeský a Jihomoravský kraj se v posledních letech čím dál více vzdalují Moravskoslezskému kraji, který na počátku sledovaného období zaznamenával podobně významné hodnoty nárůstu. Z dlouhodobého hlediska tento kraj ale svoji pozici spíše ztrácí.

V dlouhodobějším srovnání let 1995-2016¹ patří Středočeský kraj rovněž mezi nejrychleji rostoucí, patří mu 4. místo po krajích Jihomoravském, Zlínském a Vysočině. Na rozdíl od Zlínského kraje nebo Vysočiny však Středočeský kraj rostl z vysokého základu a jeho procentuální růst/dynamika růstu mají proto ve srovnání s dalšími dvěma kraji větší váhu. Dokazuje to, že Středočeský kraj má v české ekonomice dlouhodobě velký význam, který si s určitými výkyvy, danými patrně také strukturou ekonomiky, stále zachovává.

Hospodářskou výkonnost krajů ukazuje také relativní vyjádření HDP v přepočtu na obyvatele. Srovnání v roce 2016 v grafu č. 1 ukazuje, že i v tomto srovnání patří Středočeský kraj mezi nejvýkonnější, vývojový pohled však ukazuje, že postavení kraje podle tohoto ukazatele poněkud kolísá a kraj se na předních místech střídá s kraji Plzeňským a Jihomoravským.

Graf 5 Vývoj podílu jednotlivých krajů na průměru HDP na obyvatele (bez Prahy, ČR=100)

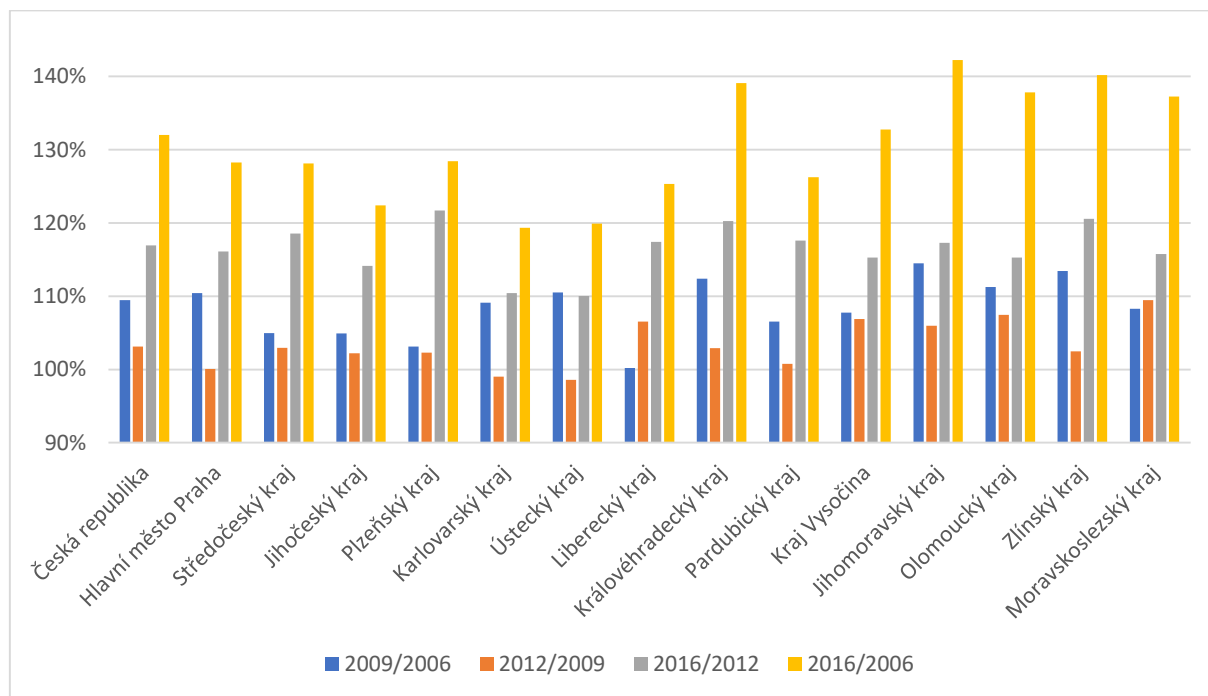
Zdroj: ČSÚ – Regionální účty, vlastní výpočty

Pokud budeme považovat průměrný HDP/obyvatele ČR za 100 %, pak Středočeský kraj dosahoval v letech 2006 až 2010 více než 90% podílu ve srovnání s průměrem ČR, s výjimkou roku 2010. Lepších

¹ RIS3 strategie Středočeského kraje – aktualizace analytické části, 2018

podílů dosahoval od roku 2008 vždy Jihomoravský a od roku 2009 pak i Plzeňský (s výjimkou roku 2012). Praha samozřejmě průměr ČR vždy značně přesahuje. Relativní význam kraje Středočeského v národní ekonomice tedy za posledních 10 let poněkud poklesl. To potvrzuje i následující graf.

Graf 6 Indexy změn nárůstu HDP na obyvatele ve vybraných obdobích

Zdroj: ČSÚ – Regionální účty, vlastní výpočty

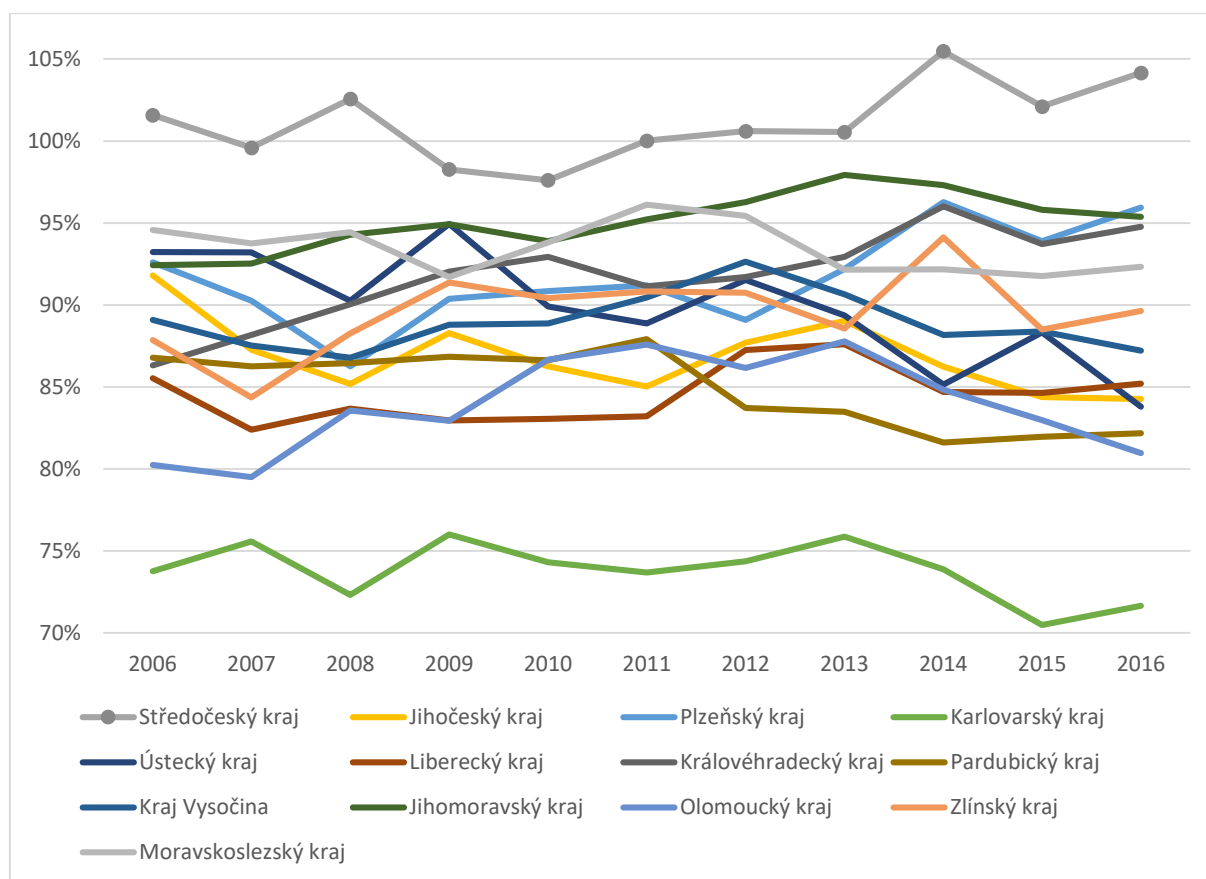
Při pohledu na indexy růstu HDP/obyvatele se růst Středočeského kraje procentuálně vyrovnává Praze a v některých obdobích byl nárůst i vyšší. Z hlediska srovnání s ostatními kraji už ale nepatří mezi kraje s nejvýraznějším růstem. Při srovnání růstu v letech 2006/2016 v tomto případě v průměru nejrychleji vzrostla ekonomická výkonnost Jihomoravského kraje, který dále doplnily kraje Královéhradecký, Moravskoslezský, Olomoucký, Zlínský a kraj Vysočina. Všechny tyto kraje za posledních 10 let překonaly z hlediska nárůstu průměr České republiky. Zdá se, že hospodářství Středočeského kraje získává dynamiku teprve v posledních letech.

Srovnávání Středočeského kraje podle objemu či růstu HDP/obyvatele může být do určité míry zavádějící. Střední Čechy, jako zázemí Prahy, jsou charakteristické tím, že mnoho lidí, bydlících v kraji (a tudíž započítaných ve jmenovateli ukazatele) pracuje v Praze, jíž přispívají k HDP (a nejsou tudíž započítáni do čitatele daného ukazatele). Proto je třeba srovnání kraje dle HDP/obyvatele doplnit ještě srovnáním dle HDP/zaměstnance. HDP/zaměstnance také ukazuje produktivitu krajské ekonomiky, podobně jako HPH/zaměstnance nebo HDP/odpracovanou hodinu (viz dále).

Dle některých srovnání se pozice/výkonnost Středočeského kraje podle HDP/zaměstnance příliš nezmění, v jiných srovnáních však pozice Středočeského kraje vychází lépe než v předchozích, což potvrzuje určité znevýhodnění kraje, pokud se jeho hospodářská výkonnost relativizuje na počet obyvatel.

Pokud budeme považovat průměrný HDP/zaměstnance České republiky za 100 % (=průměrná produktivita české ekonomiky), pak se samozřejmě výjimkou Prahy jediný kraj Středočeský v některých letech přesahuje průměr ČR a dosahuje více než 100 % průměrné produktivity ČR.

Graf 7 Vývoj podílu krajů ČR ve srovnání s průměrným HDP na zaměstnance (bez zobrazení Prahy, ČR=100)

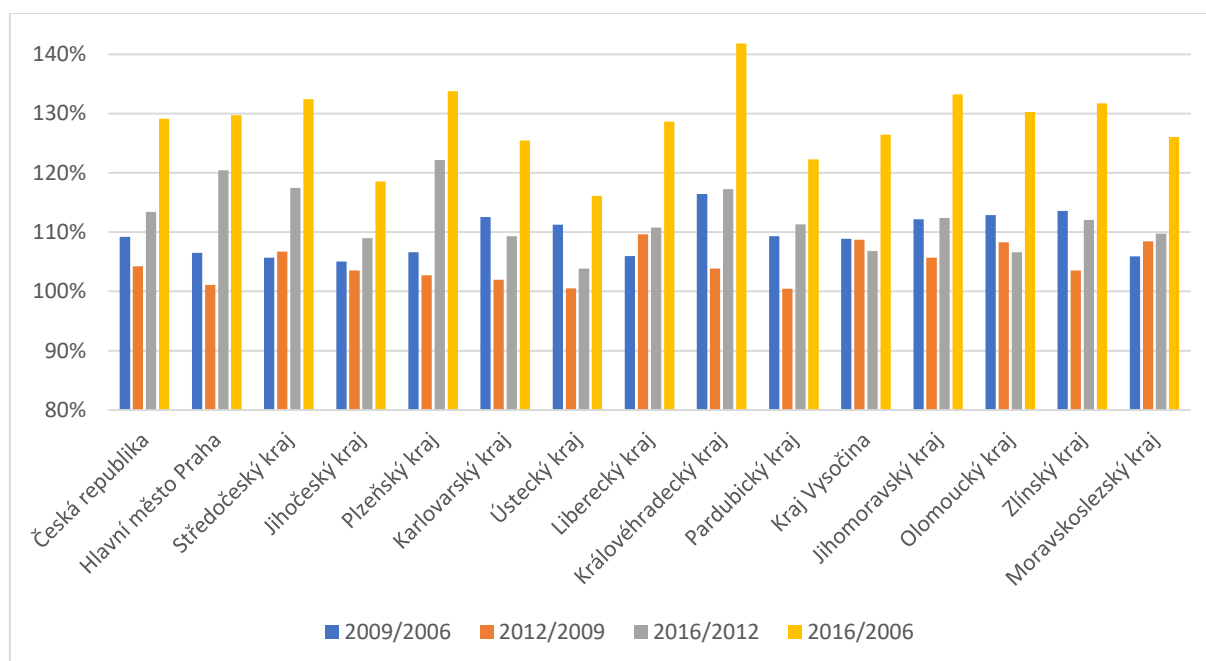
Zdroj: ČSÚ – Regionální účty, vlastní výpočty

Jihomoravský, Moravskoslezský i Plzeňský kraj, které v některých výše uváděných ukazatelích Středočeský kraj předstihují, nedosahují v tomto případě 100 % průměru ČR a za Středočeským krajem zaostávají. V roce 2016 byl rozdíl mezi Středočeským a druhým Plzeňským krajem 8 p. b.

Srovnání pozice kraje podle HDP/obyvatele a HDP/zaměstnance ukazuje na význam propojení s Prahou, ale také přibližně indikuje jeho velikost, když odečtení osob pracujících v Praze vzroste odhadovaná relativní hospodářská výkonnost kraje o několik procentních bodů. Přestože v některých výše uvedených srovnáních se Jihomoravský kraj zdá být v průměru výkonnější a jeho růst vyrovnanější, v přepočtu na zaměstnance se tento poměr mění, přestože i v tomto srovnání je vývoj Jihomoravského kraje rovnoměrnější.

Dalším rozdílem, který z uvedeného srovnání vyplývá, je skutečnost, že středočeská ekonomika je vlastně pouze „ekonomikou“ metropolitního zázemí, zatímco ekonomiky ostatních krajů zahrnují také metropoli samotnou. I pokud přijmeme předpoklad, že přinejmenším okresy Praha-východ a Praha-západ jsou funkční součástí Prahy, tedy metropole, ukazují výše uvedená srovnání, že hospodářství kraje je silné, významné a produktivní nejen v absolutním, ale i v relativním vyjádření.

Graf 8 Indexy růstu HDP na zaměstnance ve vybraných obdobích

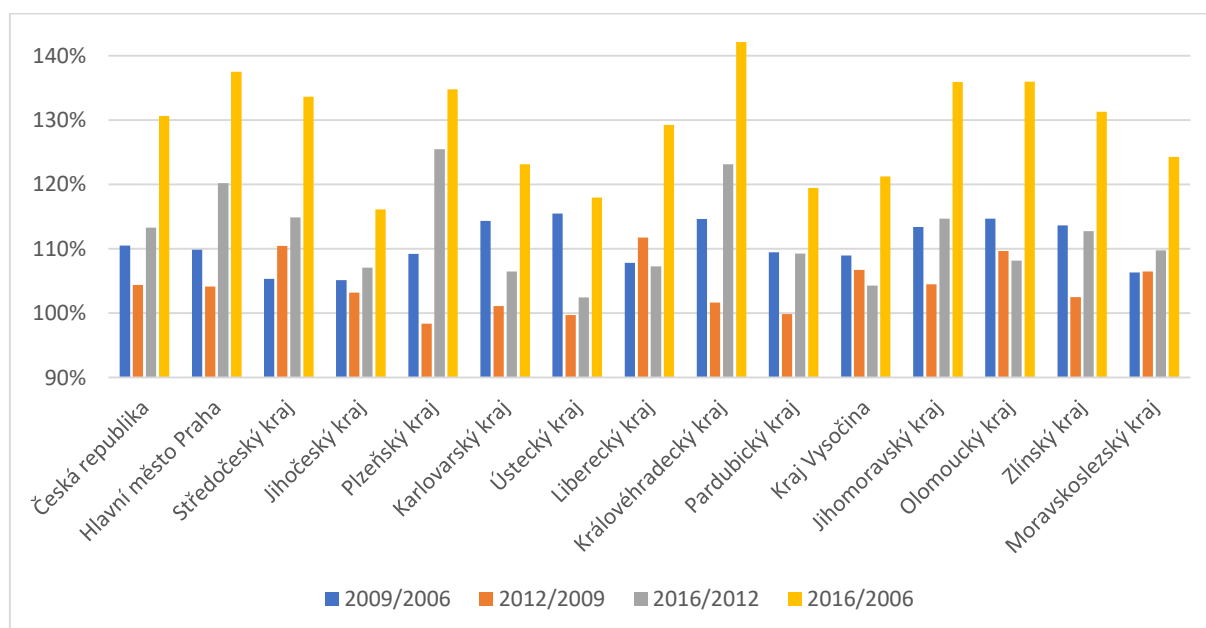

Zdroj: ČSÚ – Regionální účty, vlastní výpočty

Mírně odlišný pohled nabízí srovnání dle růstových indexů HDP/zaměstnanec v jednotlivých krajích České republiky. I v tomto srovnání patří růst Středočeského kraje k nejrychlejším. Společně s Královéhradeckým, Plzeňským, Zlínským, Jihomoravským krajem a Olomouckým krajem překonal v procentuálním nárůstu za desetileté období 2006-2012 průměr České republiky.

Podobně jako přepočtení HDP/zaměstnanec, i přepočtení HDP na odpracovanou hodinu charakterizuje lépe produktivní součást ekonomiky, než přepočtení na obyvatele. Přepočtení na odpracovanou hodinu ještě dále zpřesňuje odhad produktivity krajského hospodářství.

Graf 9 Indexy růstu HDP na odpracovanou hodinu ve vybraných obdobích

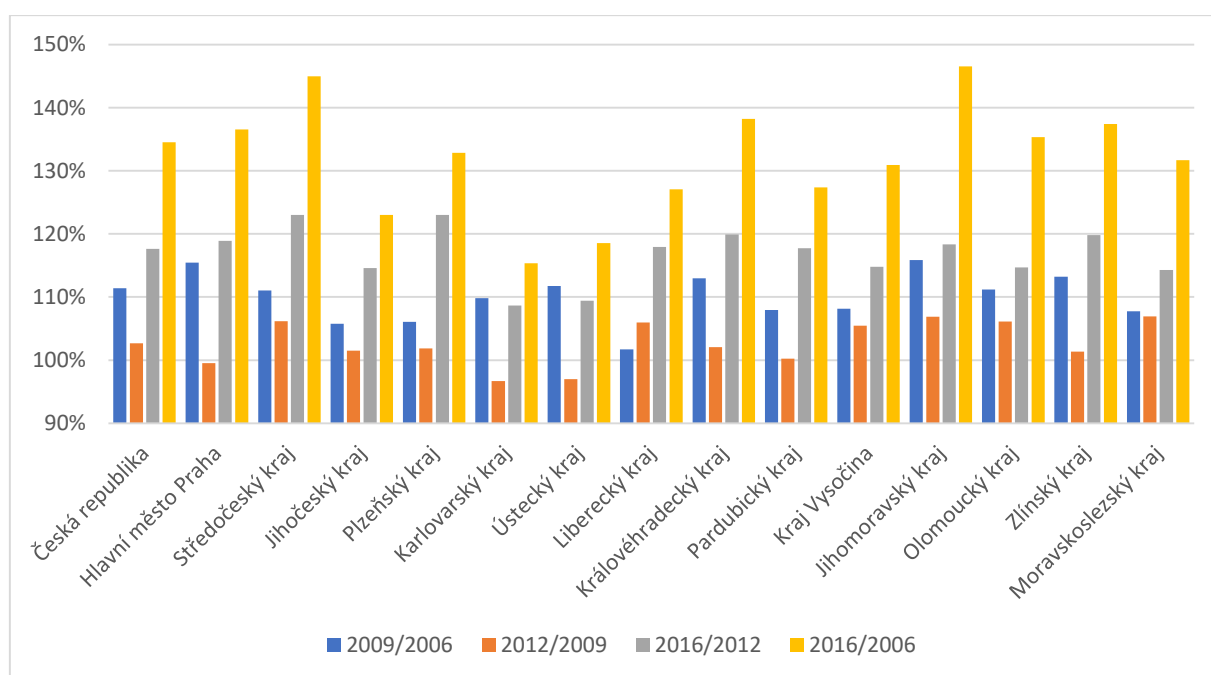
Zdroj: ČSÚ – Regionální účty, vlastní výpočty

Ve statistice HDP na odpracovanou hodinu je postavení Středočeského kraje podobné jako při srovnání HDP/zaměstnanec. Kraj v tomto srovnání dosahuje vyššího růstu (34 %) než je průměrný růst v letech 2006-2010, ale opět ne takových hodnot, jako Královéhradecký kraj (43 %), který ovšem rostl z výrazně nižší základny. Přestože se vzájemné postavení jednotlivých krajů mění, pozice Středočeského kraje je stále velmi dobrá, i když jeho růst v posledních letech není tak zřetelný, jako v případě předchozích srovnání.

Vývoj hospodářství kraje podle HPH.

Středočeský kraj zaznamenal druhý nejvyšší index růstu z hlediska HPH v běžných cenách. Hodnota 44,9 % byla druhá nejvyšší po Jihomoravském kraji (46,5 %). Obě hodnoty jsou vysoko nad průměrem ČR (34,5 %). Stejně tak 23% nárůst mezi roky 2016 a 2012 je jeden ze dvou nejvyšších v ČR (spolu s Plzeňským krajem) a nad průměrem ČR (18 %).

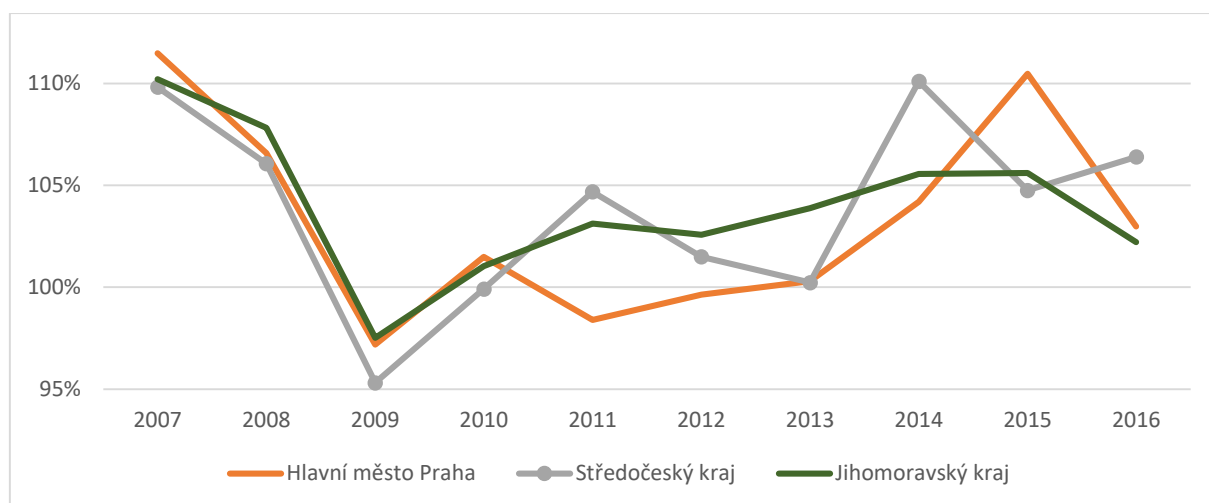
Graf 10 Indexy změn nárůstu HPH ve vybraných obdobích

Zdroj: ČSÚ – Regionální účty, vlastní výpočty

Při pohledu na růstový index vidíme, že Jihomoravský kraj ve většině sledovaných let přibližně kopíruje trend Středočeského kraje. K poklesu růstu, resp. k absolutnímu poklesu v kraji vytvořené hrubé přidané hodnoty (HPH) došlo téměř ve všech krajích, Středočeský kraj se v tomto ohledu zařadil mezi průměrné kraje. Vzhledem k významu odvětví automotive (viz dále) v krajském hospodářství, když toto odvětví bylo krizí zvláště zasaženo, lze pokles vytvořené HPH v kraji považovat za dosti mírný. To indikuje přece jen určitou stabilitu krajské ekonomiky, resp. její určitou odolnost vůči vnějším vlivům. Na druhou stranu kolísání růstu, které je vidět na následujícím grafu podrobněji zobrazujícím vývoj HDP spíše naznačuje určitou nestabilitu.

Graf 11 Vývoj růstu HPH ve vybraných krajích ČR

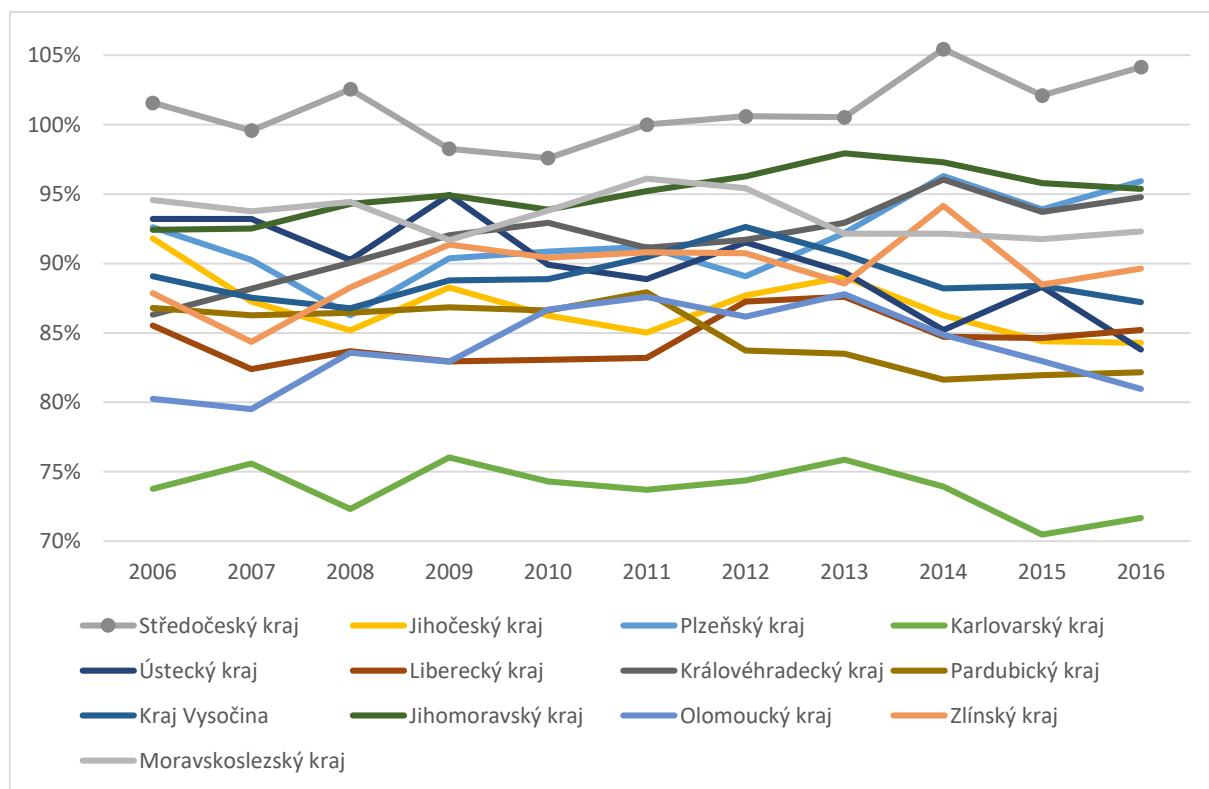

Zdroj: ČSÚ – Regionální účty, vlastní výpočty

Podíl jednotlivých krajů na celkovém HPH v ČR (viz datová příloha) ukazuje podobné výsledky jako v případě HDP. Rovněž i ve vztahu k ostatním krajům zde najdeme velmi podobné výsledky. Středočeský kraj společně s Jihomoravským a Moravskoslezským tvoří trojici krajů, které se pohybují dlouhodobě mezi 10 a 12 %. V obou kategoriích (HDP i HPH na ČR) došlo v roce 2013 k vyrovnání pozice STČ a JHM, poté se opět podíl STČ zvýšil a JHM poklesl.

HPH/zaměstnanec je dalším zpřesněním ukazatele produktivity krajského hospodářství. I v tomto případě se ukazuje, že postavení Středočeského kraje je v českém srovnání silné, krajská ekonomika je v ČR nejproduktivnější po Pražské, z jejíž blízkosti pravděpodobně těží.

Graf 12 Vývoj podílu krajů ČR na průměrné HPH na zaměstnance (bez Prahy, ČR=100)

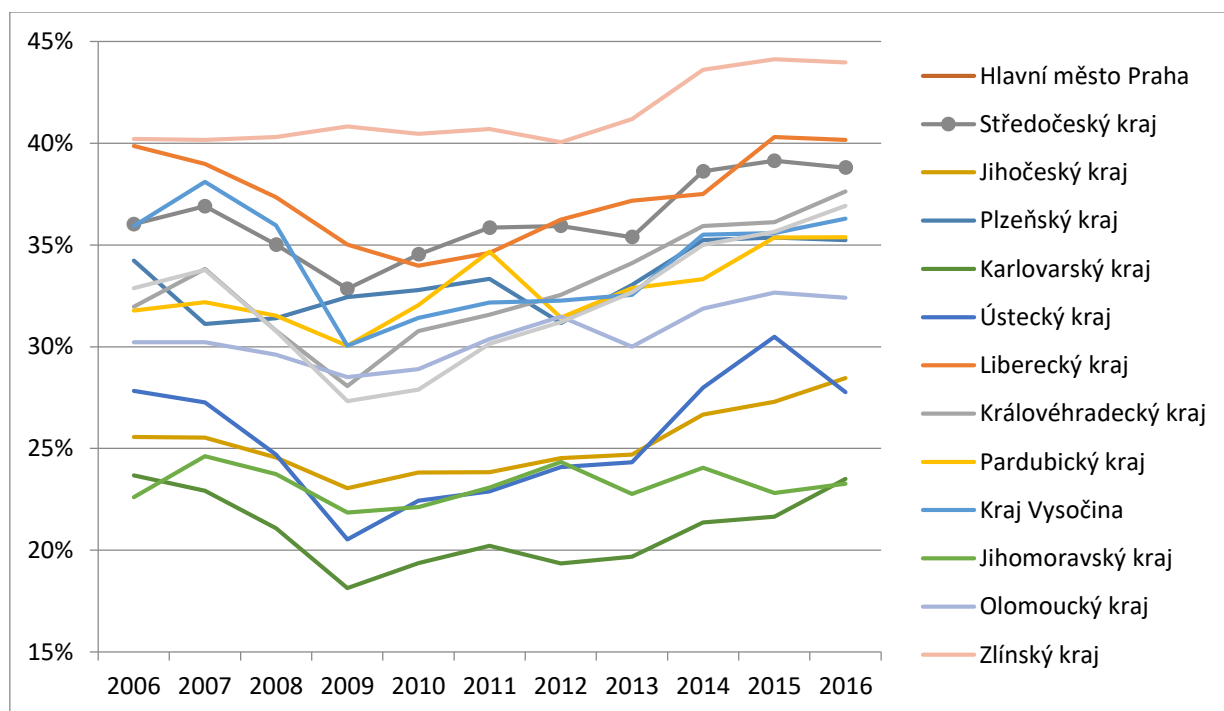
Zdroj: ČSÚ – Regionální účty, vlastní výpočty

Budeme-li relativizovat vytvořenou HPH na zaměstnance, jsou hodnoty sledovaných dat podobné charakteristice podle HDP na zaměstnance. Středočeský kraj je jediný, který osciluje kolem hodnoty 100 % (tj. průměru ČR). I zde také dosahuje v posledních letech růstové dynamiky větší, než je tomu u ostatních krajů. Významné je opět srovnání s krajem Jihomoravským, který v tomto ukazateli střední Čechy předstihují, podobně jako kraj Plzeňský.

Význam zpracovatelského průmyslu v hospodářství kraje.

Středočeský kraj, jako zázemí metropole (Prahy) má i na poměry ČR, která patří mezi nejprůmyslovější země Evropy, velmi vysoký podíl zpracovatelského průmyslu. Mezi „velkými“ českými kraji patří tento podíl k největším.

Graf 13 Vývoj podílu zpracovatelského průmyslu na HPH v jednotlivých krajích (bez Prahy)

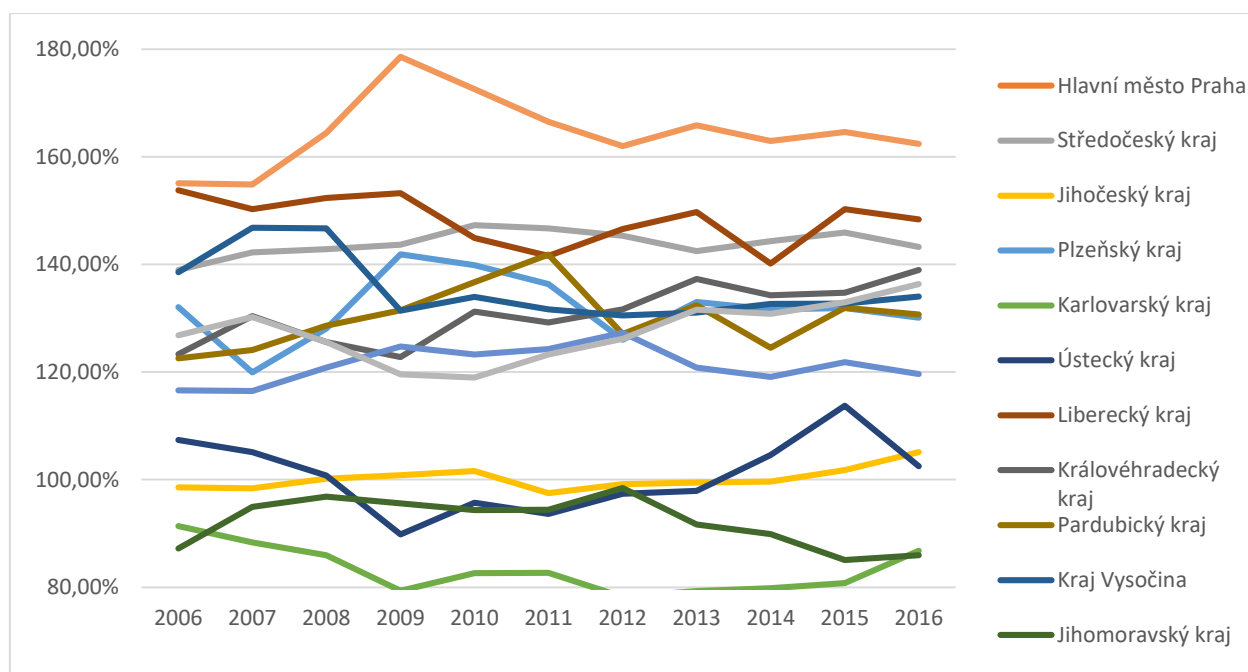

Zdroj: ČSÚ – Regionální účty, vlastní výpočty

Graf ukazuje podíl zpracovatelského průmyslu na HPH vytvořené v daném kraji. Středočeský kraj s hodnotou 39 % v roce 2016 je na třetím místě mezi všemi kraji ČR (za Zlínským a Libereckým krajem), které jsou ovšem výrazně menší a nejsou se Středočeským krajem zcela porovnatelné také vzhledem ke své poloze. Jelikož jsou střediskové funkce kraje (a koncentrace např. odvětví služeb apod.) koncentrovány v Praze, není význam zpracovatelského průmyslu pro kraj překvapivý. Nejnižší hodnoty 33 % bylo v kraji dosaženo v krizovém roce 2009.

Podobně ukazuje význam zpracovatelského průmyslu i následující graf. Středočeský kraj tvoří zhruba 12 % HPH celé ČR (viz datová příloha), ale 16,5 % HPH ve zpracovatelském průmyslu (dosahuje tedy 143 % podílu na HPH – viz graf).

Graf 14 Vývoj významu zpracovatelského průmyslu na HPH v jednotlivých krajích

Zdroj: ČSÚ – Regionální účty, vlastní výpočty

Zpracovatelský průmysl je tedy ve Středočeském kraji klíčový pro tvorbu HPH a klíčovým sektorem hospodářství vůbec, vyšších hodnot dosahuje pouze Zlínský a Liberecký kraj. Naopak podíl HPH Prahy vytvořený ve zpracovatelském průmyslu na celkové HPH stále klesá a blíží se 25 %. Další dva kraje, které mají menší podíl HPH ve zpracovatelském průmyslu, než podíl na celkové HPH, jsou Jihomoravský a Karlovarský kraj (s vyšším podílem služeb), což je zejména v Jihomoravském kraji dáno tím, že je to druhá největší a nejvýznamnější metropolitní oblast České republiky.

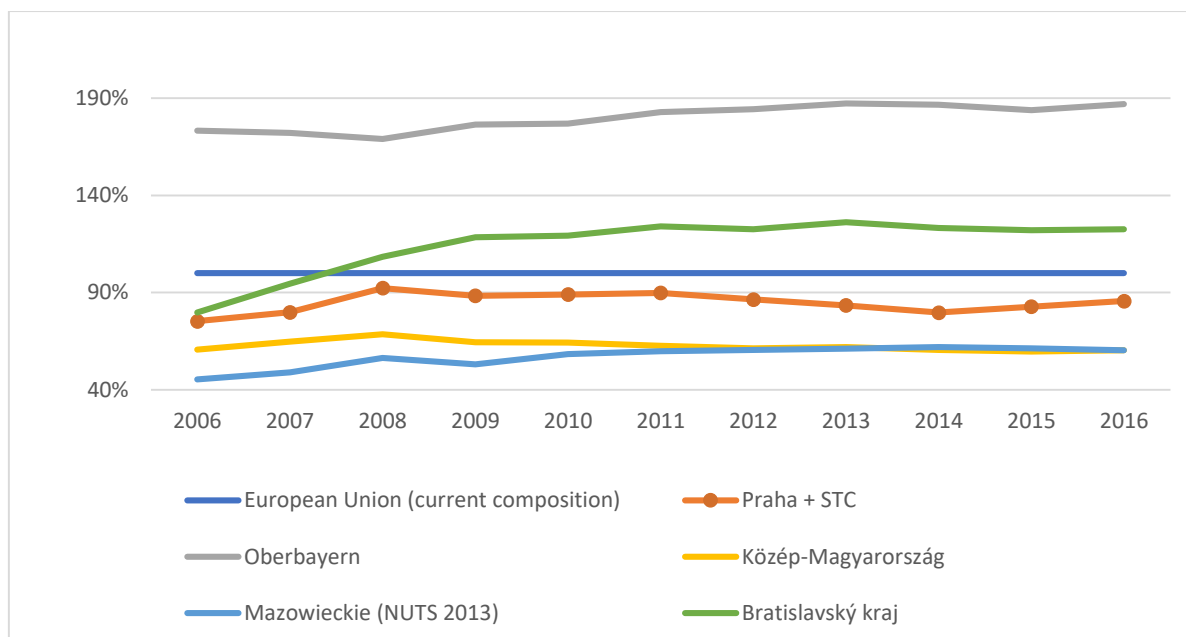
Mezinárodní srovnání pražského/středočeského regionu.

Středočeský kraj je zároveň regionem NUTS 2. Ve srovnání s českými i většinou dalších regionů je zvláštní tím, že je tvořen zázemím pražské metropole, která sama představuje další region NUTS 2. Při mezinárodním srovnání je nutné tuto skutečnost zohlednit, což lze udělat dvěma způsoby. Buď lze vybrat regiony, které podobně jako Středočeský kraj tvoří zázemí své metropole, nebo lze spojit Prahu a Středočeský kraj a posuzovat je jako jeden funkční celek ve srovnání s jinými funkčními celky s podobným geografickým postavením. První přístup byl zvolen při analýze, které byla zpracována pro aktualizaci analytických podkladů RIS3 strategie Středočeského kraje, zde je zvolen druhý přístup, který snad lépe, či přinejmenším jiným způsobem, zohledňuje funkční propojení metropole a zázemí.

Region, tvořený Prahou a Středočeským krajem, je porovnáván s vybranými regiony NUTS 2, které se nacházejí ve střední Evropě (podobná makroregionální geografická poloha), a současně jsou tvořeny hlavním městem země a jeho zázemím, v případě Bavorska se jedná o hlavní město a zázemí spolkové země. Spolková země Bavorsko, resp. region Oberbayern byl vybrán jako zástupce vyspělého regionu EU, který je zároveň významným průmyslovým regionem s nezanedbatelným podílem odvětví automotive. Na takto vybrané regiony lze pohlížet jako na určitou konkurenci pražského-středočeského (centrálního českého) regionu a srovnání ukazuje změnu konkurenční pozice centrálního českého regionu v mezinárodním srovnání.

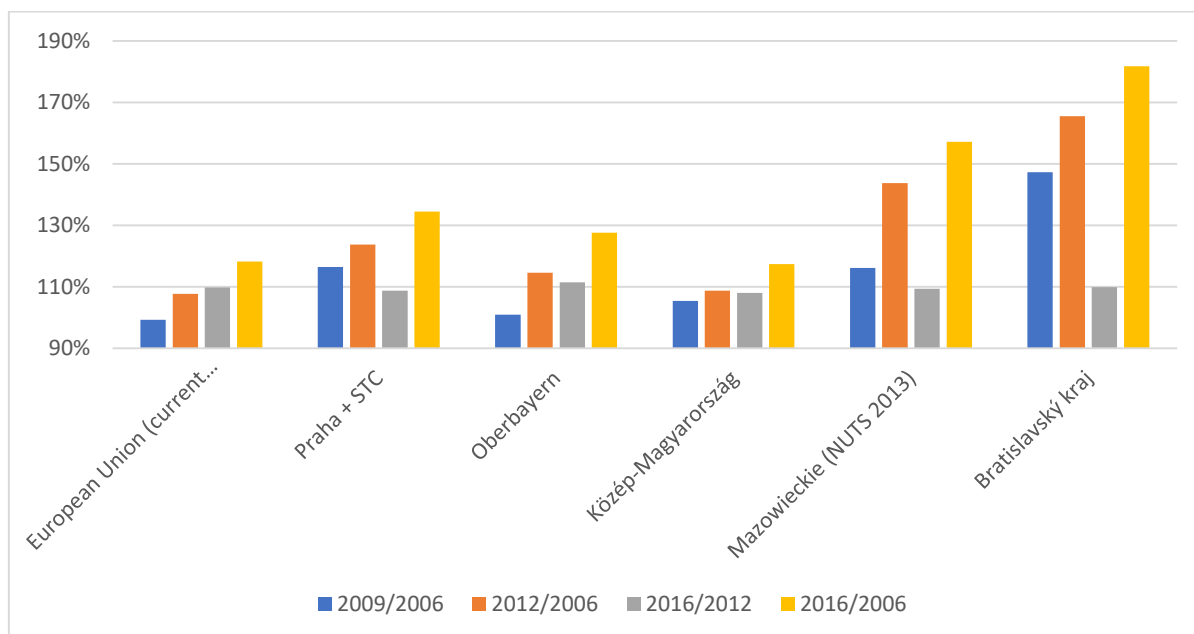
Graf 15 Vývoj podílu jednotlivých regionů na průměrném HDP na obyvatele v EU.

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty.

Ze srovnání vychází, že nejlepších výsledků dosahuje jednoznačně region Oberbayern, což nepřekvapí. Ve všech sledovaných ukazatelích (HDP na obyvatele, HPH na obyvatele nebo na odpracovanou hodinu, viz datová příloha) je na druhém místě Bratislavský kraj, který od roku 2007 (nebo v případě HPH na odpracovanou hodinu od r. 2009) překračuje průměr EU. Praha dohromady se Středočeským krajem se průměru pouze přibližuje a vývoj tohoto regionu je poněkud kolísavý.

Graf 16 Indexy růstu HDP na obyvatele v regionech EU ve vybraných letech

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty.

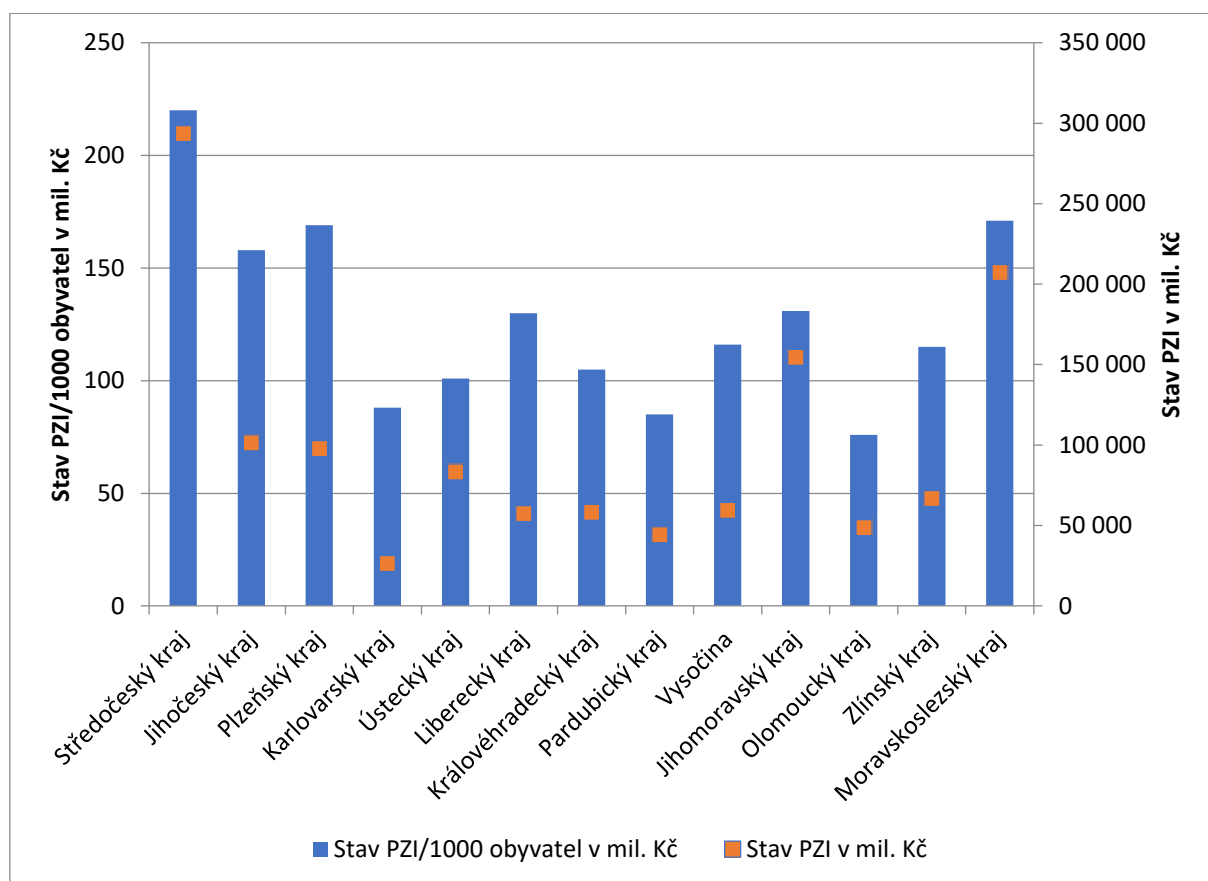
Dobré výsledky Bratislavského kraje potvrzují i indexy růstu, které jasně ukazují Bratislavský kraj jako nejdynamičtější mezi srovnávanými regiony. V letech 2006-2016 v něm došlo k 82% nárůstu

HDP/obyvatele, zatímco v regionu Praha a střední Čechy pouze k 34%. Český centrální region roste rychleji než průměr EU ve všech sledovaných obdobích kromě 2012-2016.

Přímé zahraniční investice

Stav a změny přímých zahraničních investic (PZI) jsou jedním z pohledů na propojení krajských ekonomik na mezinárodní trhy a tím jsou také jedním z měřítek závislosti ekonomiky. Závislost ekonomiky záleží samozřejmě i na jiných znacích, např. na charakteru činností, které se vykonávají ve firmách v kraji, na pozici firem v hodnotových řetězcích a na dalších vlivech, které však nelze ze sekundárních dat zjistit, lze je pouze odhadovat.

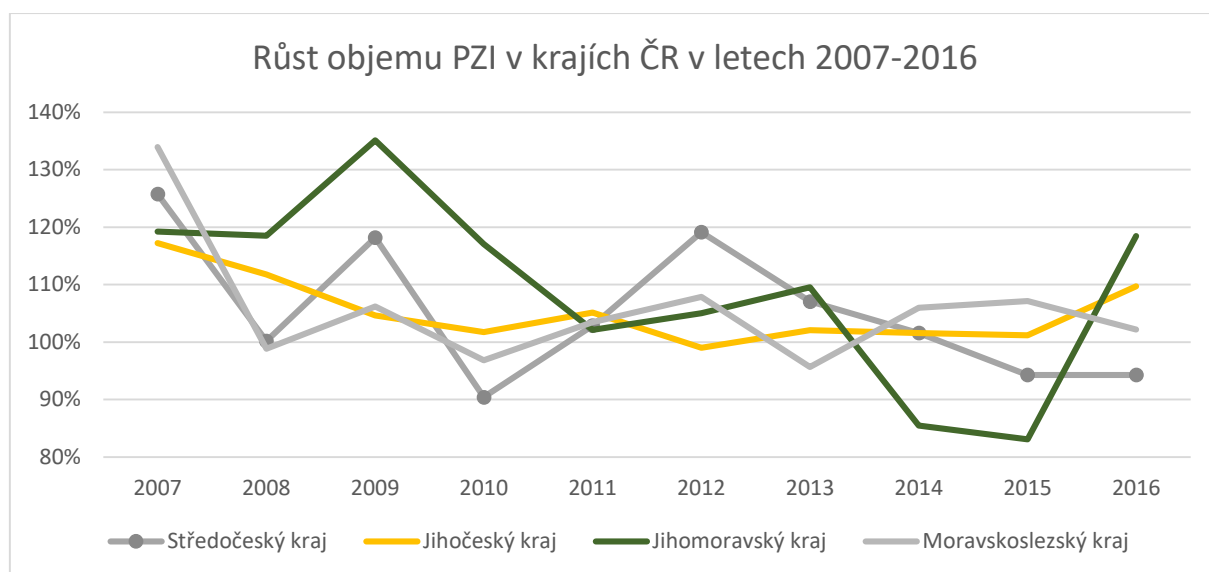
Graf 17 Stav přímých zahraničních investic (PZI) v krajích ČR (bez Prahy)

Zdroj: ČNB, vlastní výpočty.

Středočeský kraj je v absolutních hodnotách krajem s největším objemem přímých zahraničních investic v České republice s výjimkou Prahy, která se svým objemem přibližně 50% podílu PZI v ČR vymyká průměru ostatních krajů. Srovnání s Prahou je proto zbytečné a zavádějící, mimo jiné i proto, že charakter PZI v Praze a v ostatních krajích je odlišný. Podobně jako v případě velikosti hospodářství (podle HDP) i v případě PZI jsou s krajem Středočeským srovnatelné ještě kraje Jihomoravský a Moravskoslezský. Celkový objem PZI ve Středočeském kraji je dán patrně především dvěma velkými investicemi v odvětví automotive, Škoda-Auto a TPCA. Bez těchto velkých investorů by byla pozice Středočeského kraje značně slabší.

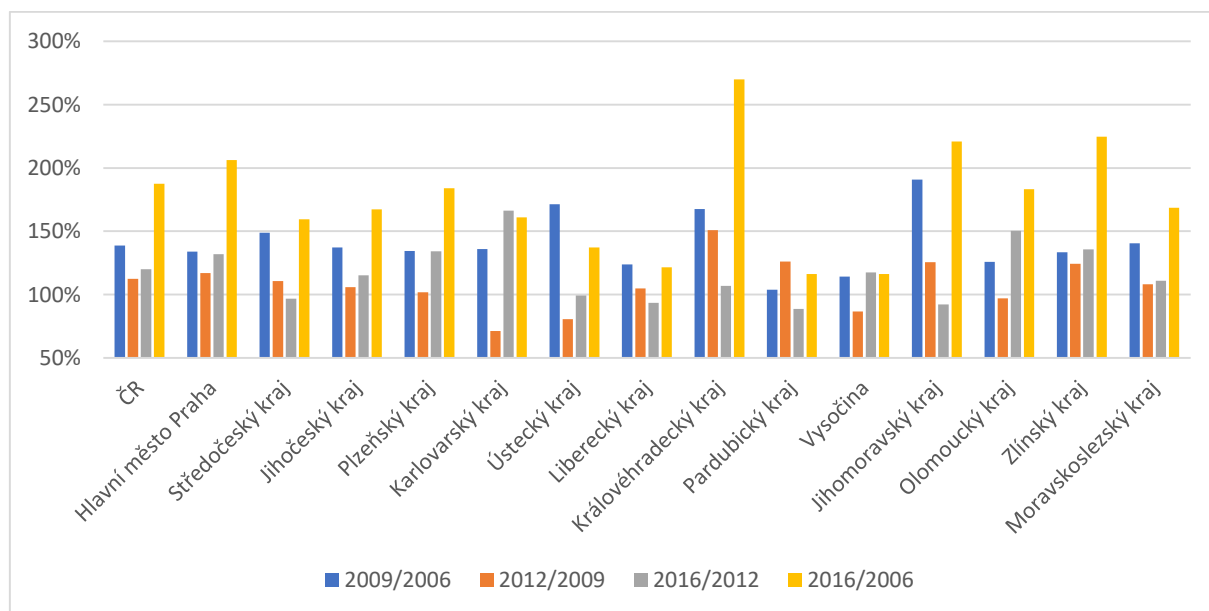
Graf 18 Vývoj procentuálního růstu PZI ve vybraných krajích ČR

Zdroj: ČNB, vlastní výpočty.

Středočeský kraj si první pozici mezi ostatními kraji drží dlouhodobě, ale objem přímých zahraničních investic v posledních 10 letech výrazně nenarůstá, jak je vidět z výše uvedeného grafu. Ve všech srovnávaných krajích je dlouhodobější trend objemu PZI spíše klesající. Lze však spekulovat o tom, že se zároveň mění charakter PZI. Největšího celkového nárůstu mezi sledovanými kraji dosáhl Jihomoravský – 120 %.

Graf 19 Indexy růstu PZI v krajích ČR ve vybraných letech

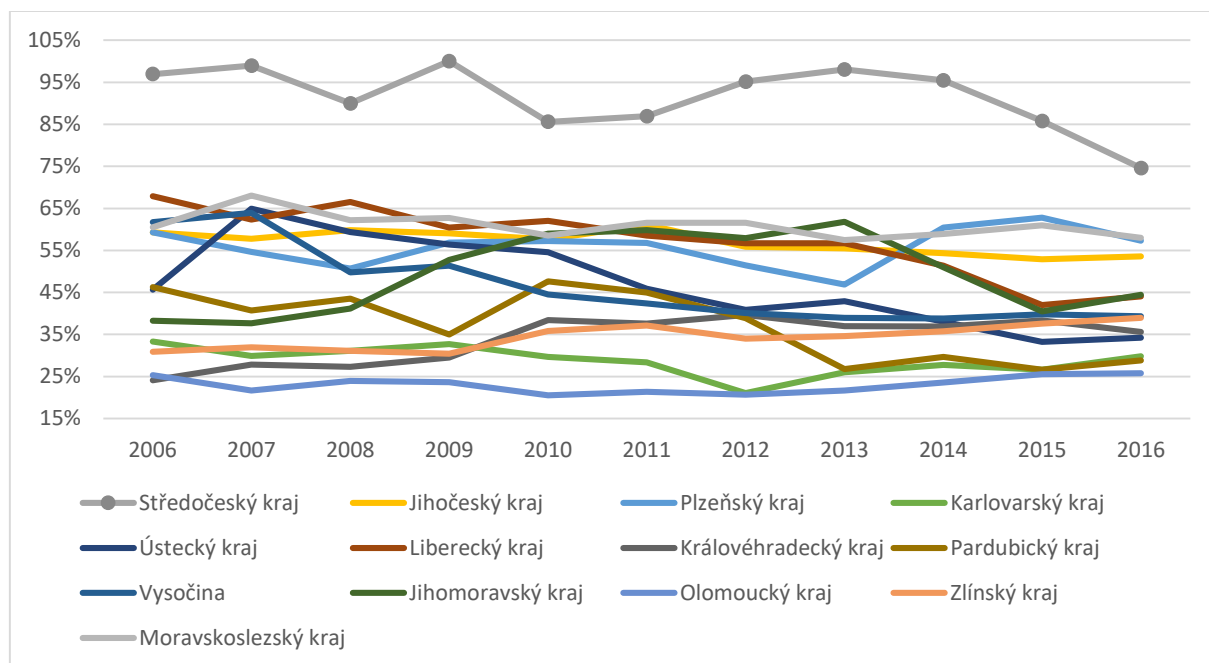

Zdroj: ČNB, vlastní výpočty.

Srovnání podle indexu růstu v posledních 10 letech ukazuje, že dynamika růstu PZI ve středních Čechách byla průměrná, objem PZI rostl rychleji v jiných krajích, včetně kraje Jihomoravského, v němž ovšem největší růst spadl do období 2006-2009. Zároveň Středočeský kraj patřil (spolu s Jihomoravským) k několika krajům, v nichž se ve sledovaném období růst PZI zpomaloval a zejména v posledním období 2012-2016 byl růst objemu PZI v kraji pod průměrem ČR a současně kraj patřil

do pomaleji rostoucí poloviny krajů ČR. Kraj si však stále udržuje vysoký podíl PZI nejen v absolutním vyjádření, ale také v přepočtu na obyvatele i na zaměstnance, jak je patrné z následujícího grafu.

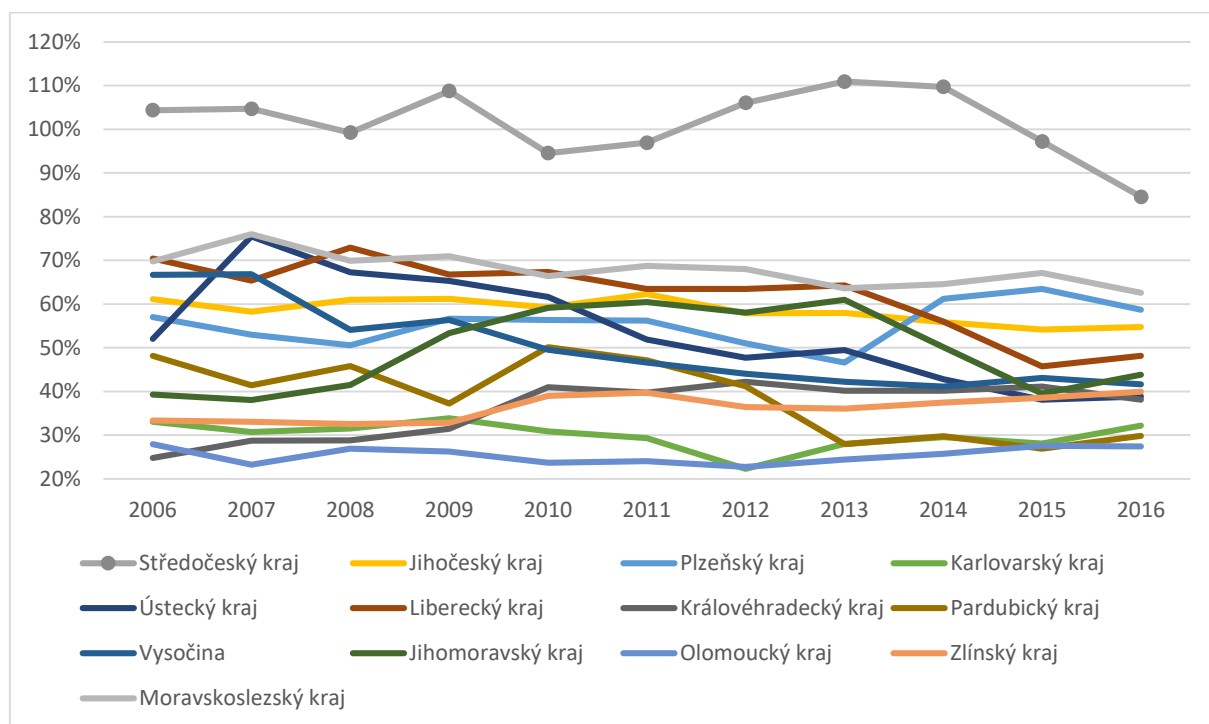
Graf 20 Vývoj podílu PZI na obyvatele jednotlivých krajů na průměru ČR (bez Prahy)

Zdroj: ČNB, vlastní výpočty.

Středočeský kraj v letech 2006-2010 osciloval kolem průměru České republiky v podílu PZI na obyvatele. V posledních dvou letech (2015, 2016) se Středočeský kraj začal od tohoto průměru vzdalovat a jeho podíl představoval je přibližně 75 % průměru PZI/obyvatele v ČR v roce 2016.

Graf 21 Vývoj podílu PZI na zaměstnance jednotlivých krajů na průměru ČR (bez zobrazení Prahy)

Zdroj: ČNB, vlastní výpočty.

I v přepočtu PZI na zaměstnance je postavení Středočeského kraje a jeho vývoj v čase podobné, s tím rozdílem, že v tomto srovnání je objem PZI na zaměstnance bližší či v některých letech přesahující průměr České republiky. To lze vysvětlit stejně jako v případě HDP tím, že velké množství zaměstnanců bydlících ve středních Čechách pracuje v Praze. Pro srovnání mezi kraji je však mnohem důležitější relativní pozice kraje a trend jejího vývoje, které jsou v případech přepočtu PZI na zaměstnance i na obyvatele v tomto případě velice podobné.

Ze všech výše uvedených analýz je zřejmé, že z hlediska PZI je Středočeský kraj velice otevřenou ekonomikou s velmi vysokým objemem přímých zahraničních investic, který v posledních letech spíše klesá. To neznamena, že do kraje neplynou nové investice, ale tento trend indikuje, že se jednak mění chování investorů a je možné, že naznačuje také určitou proměnu v charakteru přímých zahraničních investic, která je popisována také v analytických podkladech pro aktualizaci krajské RIS3 strategie.

Domény specializace Středočeského kraje.

Metodické poznámky.

Analýza domén specializace Středočeského kraje vycházející ze sekundárních dat umožňuje jen omezené posouzení jednotlivých domén, jejich mezikrajského srovnání i jejich vývoje v čase. Analýza domén specializace je založena na dvou zdrojích dat: na datech ČSÚ, jejichž původ je v krajských ročenkách a na datech databáze Bisnode MagnusWeb.

Data ČSÚ jsou omezena tím, že pro některá odvětví, a to včetně odvětví domén specializace, nejsou k dispozici některá data z důvodu ochrany individuálních údajů. V některých případech chybí data za určité roky, v jiných případech chybí data za celé odvětví. Další omezení je způsobeno tím, že statisticky jsou sledovány jen subjekty se 100 a více zaměstnanci. V dalších analýzách se proto uvažují odvětví/domény takové, za která jsou dostupná data z ČSÚ, v případě nedostupnosti dat jsou v tabulkách údaje uvedeny jako nedostupné (N/A).

Data ČSÚ jsou publikována za odvětví v podrobnosti NACE na 2 místa (oddíly NACE), a to ne vždy za všechna odvětví. Údaje za NACE na 3 místa (skupiny NACE) se nepublikují a nejsou veřejně dostupné, kvůli ochraně individuálních údajů. Proto v dalších analýzách zahrnujeme do domény specializace „Biotechnologie a Life Science“ vymezené NACE 21, 26.6, 32.5 celá odvětví NACE 26 a 32.

Omezení dat databáze MagnusWeb spočívá v tom, že umožňuje zjistit údaje pouze za firmy, které o sobě údaje poskytují. Není zde sice konkrétní velikostní omezení jako v případě ČSÚ, ale neúplnost dat je také značná, i když rozložení této neúplnosti je jiné. V tabulkách se proto pracuje s údaji za firmy, za které jsou data dostupná pro více let, aby bylo možné vývojové srovnání.

Společným, i když poněkud odlišným omezením obou zdrojů je časová dostupnost dat. V případě databáze MagnusWeb jsou k dispozici nejnovější data za rok 2015, resp. data za rok 2016 byla v okamžik stažení údajů natolik neúplná, že nemá smysl je analyticky využívat. Nejnovější data, která jsou dostupná z ČSÚ, jsou za rok 2016. Přes tato omezení mají analýzy smysl i ze starších dat, a to proto, že v původní analýze RIS3 strategie Středočeského kraje byla použita data podobného omezení, tedy také se značným časovým odstupem.

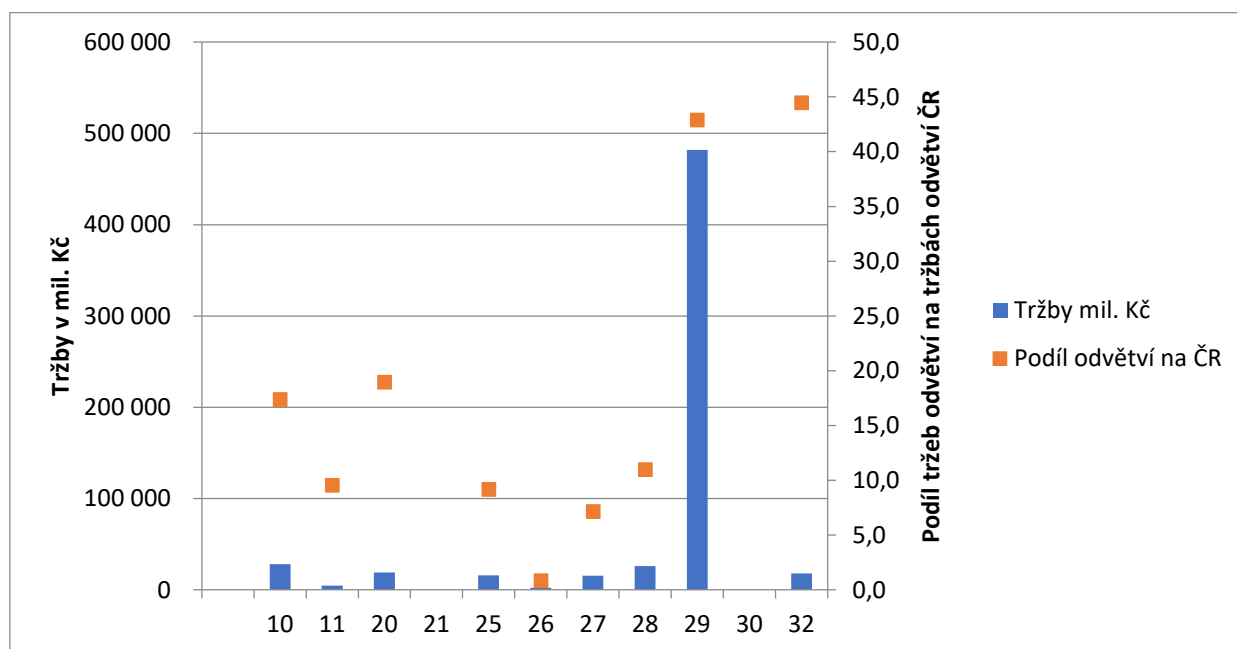
Srovnání odvětví domén specializace

Domény specializace Středočeského kraje byly navrženy v období 2013-14 na základě statistických údajů z let 2009-2011, výjimečně z let 2012 a dále na základě kvalitativních šetření v kraji, workshopů a diskusí s představiteli podnikové sféry, výzkumných organizací a veřejné správy. Domény

specializace, při značném zjednodušení a kromě dalších znaků, jsou myšleny jako takové oblasti ekonomických činností, které v kraji představují potenciál dalšího růstu. Přestože se nemusí a v zásadě nemají omezovat na výběr odvětví, z praktického hlediska byl zvolen právě odvětvový přístup k identifikaci činností, které představují domény specializace. Tento odvětvový přístup je přejat i pro tuto analýzu, v souladu se zadáním.

Středočeské ekonomice dominuje odvětví 29 – Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů. Toto odvětví tvořilo (2016) více než 30 % tržeb českého zpracovatelského průmyslu a přibližně 20 % zaměstnanosti téhož, jeho dominance ve středních Čechách je však mnohem výraznější, především proto, že zde jsou umístěny závody dvou významných výrobců automobilů, Škoda-Auto a TPCA. Ve Středočeském kraji představovalo odvětví 29 více než 70 % tržeb zpracovatelského průmyslu (viz datová příloha) a více než 40 % tržeb celého odvětví v České republice. Jeho význam je zdůrazněn i dalšími analýzami. Koncentrace odvětví automotive ve Středočeském kraji má národní význam.

Graf 22 Tržby a podíl tržeb odvětví na ČR v odvětví domén specializace Středočeského kraje

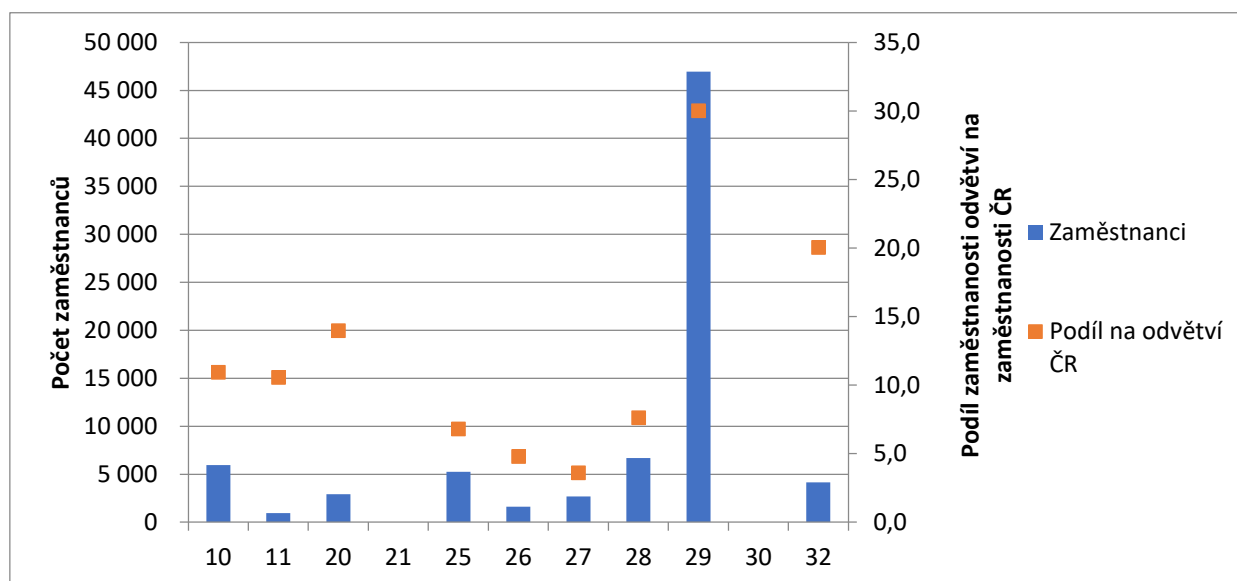
Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji; za odvětví 21 a 30 údaje nejsou k dispozici.

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje, 2016

Ostatní odvětví jsou ve srovnání s automotive mnohem méně významná svou velikostí, ale to neznamená, že nejsou důležitá. Kraj má nejvyšší podíl tržeb zpracovatelského průmyslu mezi kraji ČR (v r. 2016) a tomuto podílu se blíží další dvě odvětví, odvětví 10 – Výroba potravinářských výrobků a odvětví 20 - Výroba chemických látek a chemických přípravků. Jelikož střední Čechy jsou z hlediska tržeb, především díky automotive, objemem zpracovatelského průmyslu vysoce nad průměrem ostatních krajů, lze i další odvětví, jejichž podíl na ČR se blíží 10 %, považovat za významná v národním měřítku, přestože jejich tržby se pohybují v řádu desítek miliard.

Srovnání odvětví domén specializace podle zaměstnanosti se od srovnání podle výše tržeb v r. 2016 příliš neliší. I podle zaměstnanosti dominuje odvětví automotive, následováno strojírenstvím, potravinářstvím, kovodělnou výrobou a chemickým průmyslem. Odvětví 32 – Ostatní zpracovatelský průmysl zahrnuje pestré škálu dílčích oborů, které jsou v souhrnu pro kraj rovněž dosti významné, z hlediska zaměstnanosti více než z hlediska tržeb.

Graf 23 Zaměstnanost a podíl zaměstnanosti odvětví na ČR v odvětví domén specializace Středočeského kraje

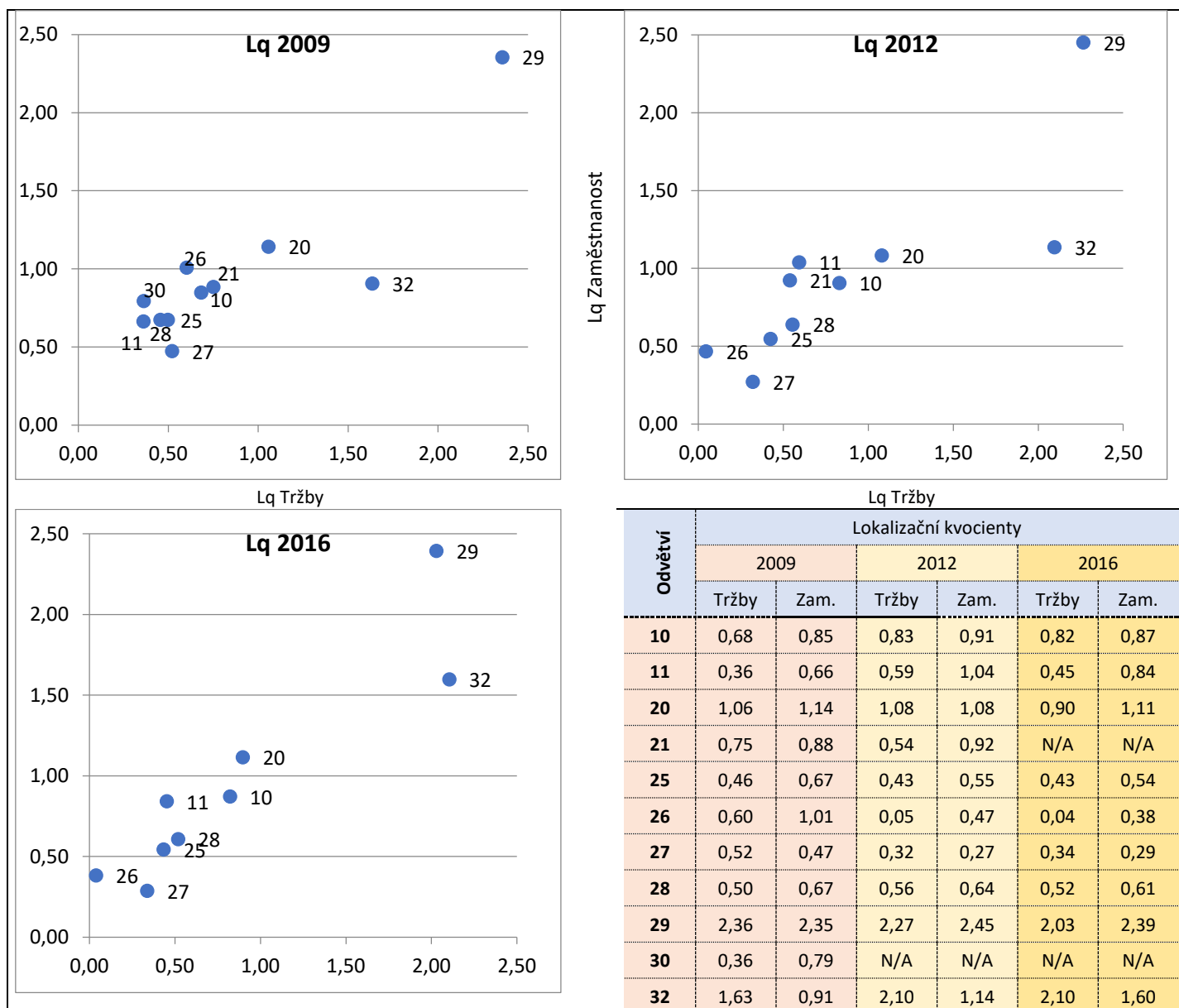
Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji; údaje za odvětví 21 a 30 nejsou k dispozici
Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje, 2016

Srovnání jednotlivých odvětví podle jejich podílu na ČR z hlediska tržeb a z hlediska zaměstnanosti ukazuje, že odvětví domén specializace mají zpravidla větší podíl na tržbách než na zaměstnanosti ČR (vždy srovnáváno v rámci daného odvětví). Tato skutečnost naznačuje, že ve středních Čechách patří do domén specializace taková odvětví, v nichž jsou v relativně větší míře zastoupeny větší firmy (nad 100 zaměstnanců), než ve zbytku ČR a v nichž je patrně poněkud vyšší produktivita, měřená výší tržeb na zaměstnance, než je tomu v průměru v ČR. Volba domén specializace se tímto způsobem, i když nepřímou, potvrzuje: do domén specializace patří podniky/odvětví, která jsou významná jak z hlediska kraje, tak z hlediska celé ČR.

Následující grafy znázorňují srovnání odvětví domén specializace v čase podle toho, jak významně jsou koncentrována ve Středočeském kraji. Lokalizační kvocient (L_q) je přesnějším vyjádřením koncentrace daného odvětví v národní ekonomice, než pouhý podíl (tržeb/zaměstnanosti) odvětví na velikosti odvětví v ČR celkem. Lokalizační kvocient vyjadřuje význam odvětví v ekonomice určitého kraje v relativním vyjádření vůči významu odvětví v ekonomice národní. Přesahuje-li kvocient hodnotu 1, je odvětví koncentrováno v krajském hospodářství více, než je jeho relativní koncentrace ve zbytku země, je-li hodnota menší než 1, je tomu naopak. Hodnoty větší než 1,5-2 ukazují výjimečně vysokou koncentraci.

Lokalizační kvocient je spočítán pro roky 2009, 2012 a 2016, což umožňuje sledovat změny koncentrace zaměstnanosti/tržeb a jednoho z hledisek významu odvětví v daném hospodářství v čase. Lokalizační kvocient je spočítán zvlášť pro tržby a zvlášť pro zaměstnanost a hodnoty jednotlivých odvětví jsou vyjádřeny v bodových grafech, kde je na jedné ose zaměstnanost, na druhé tržby. Odvětví, jejichž hodnota L_q je větší než 1 v obou sledovaných charakteristikách jsou taková odvětví, která jsou v kraji významně koncentrována a mají značný význam nejen pro kraj samotný, ale také v národním měřítku.

Graf 24 Lokalizační kvocient dle tržeb a zaměstnanosti, srovnání změn 2009, 2012, 2016

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji; ne za všechna odvětví jsou údaje k dispozici

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje, vlastní výpočty

Lokalizační koeficient odvětví mezi jednotlivými roky v některých případech značně kolísá. Stabilně vysoký koeficient (velkou koncentrací odvětví do kraje Středočeského) má odvětví automotive, a dále také odvětví 32-Ostatní zpracovatelský průmysl. Hodnotě 1 se také blíží nebo ji přesahuje chemický průmysl (odvětví 20) a v posledních letech se jí blíží potravinářství. Značné kolísání odvětví 26-Výroba počítačů... lze patrně přičíst na vrub velmi malému počtu sledovaných jednotek změně jejich počtu v jednotlivých letech, spíše než změnám v odvětví samotném. Na druhou stranu pokles odvětví 27-Elektrotechnika... je patrně opravdu způsoben tím, že toto odvětví v kraji relativně ztrácí ve srovnání s jinými kraji v ČR, podobně jako to naznačuje mírný pokles odvětví 25-Kovodělný průmysl.

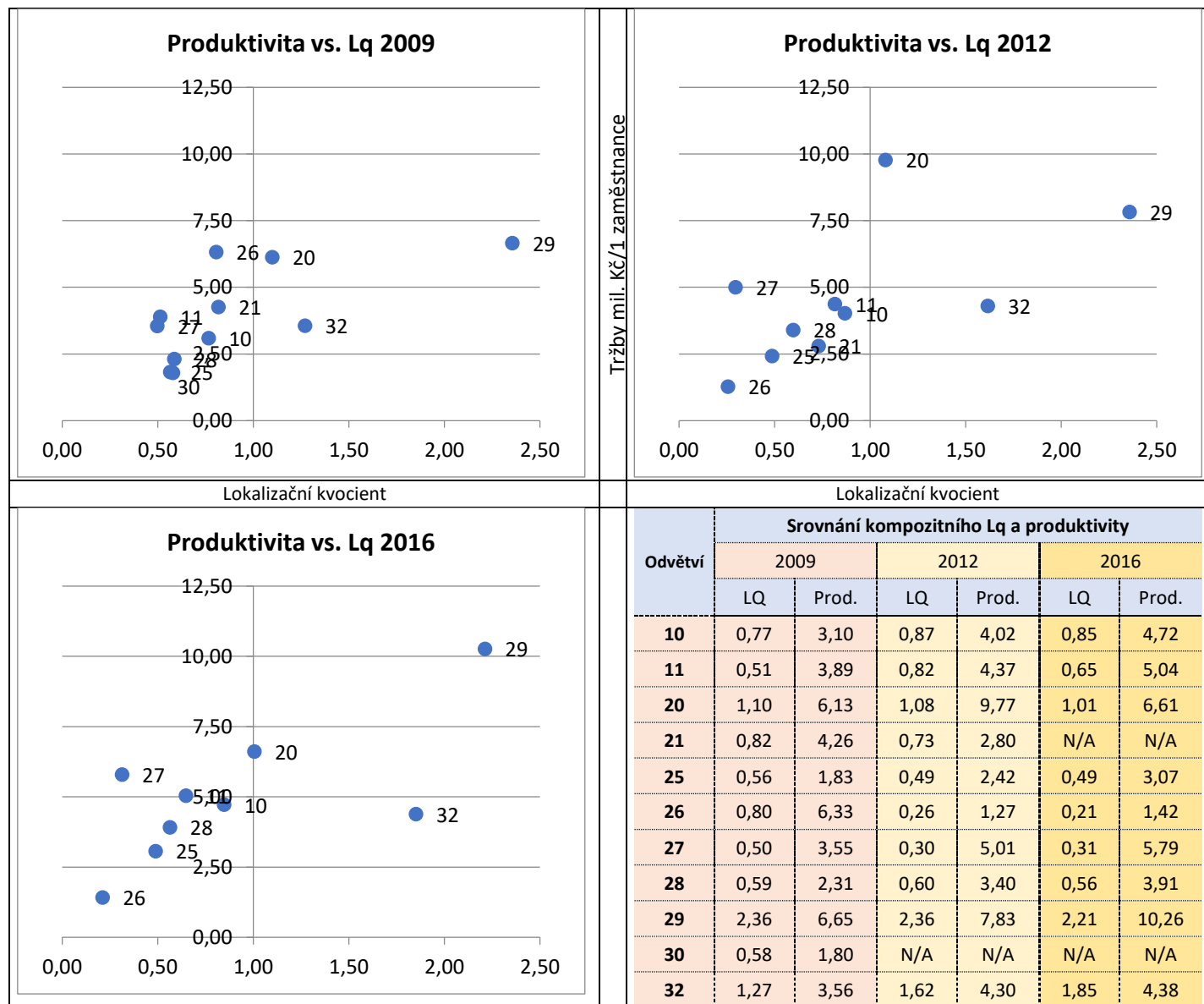
Na následujícím grafu je zobrazen kompozitní Lq, který je průměrným vyjádřením lokalizačního kvocientu tržeb a zaměstnanosti², ve vztahu vůči produktivitě odvětví, vyjádřené v tržbách v mil. Kč na 1 zaměstnance. Rostoucí produktivita odvětví v čase a rostoucí Lq ukazují na rostoucí význam

² Kompozitní Lq je vyjádřen jako $(Lq^{tržeb} + Lq^{zaměst})/2$

odvětví jak v krajské, tak v národní ekonomice, a naopak, klesající Lq a klesající či pomalu rostoucí produktivita ukazují na menší či snižující se význam odvětví v ekonomice kraje. Údaje za odvětví 26-Elektronika jsou patrně zkresleny charakterem/velikostní strukturou odvětví či její proměnou v kraji, vysvětlení prostým propadem odvětví jako takového není samo o sobě přesvědčivé.

Graf 25 Lokalizační kvocient (kompozitní) a produktivita odvětví 2009, 2012, 2016

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji; ne za všechna odvětví jsou údaje k dispozici

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje, vlastní výpočty

V tomto srovnání opět ční odvětví 29-Výroba motorových vozidel..., zejména jeho růst produktivity mezi roky 2012-2016. Další významný růst produktivity i Lq zaznamenalo potravinářství, a významný růst produktivity také strojírenství a elektrotechnika, přestože jejich koncentrace v kraji, měřená Lq poklesla, podobně jako v případě automotive.

Závěrem této srovnávací části odvětví domén specializace je třeba zdůraznit omezenost výše uvedených zjištění. Analýzy založené na statistických datech poskytují hrubý obraz jednotlivých odvětví, vhodný pro jejich vzájemné srovnání, resp. pro srovnání dynamiky a velikosti jejich proměny, ale neposkytují dostatečně podrobný obraz ani o odvětvích samotných a jejich charakteristikách, ani

dostatečně podrobný obraz jejich potenciálu jako domén specializace, přestože opět lze přijmout závěr, že výše uvedená/analyzovaná odvětví základní požadavky na domény specializace splňují.

Podrobnější popis/analýza charakteristik, vývoje a potenciálu odvětví domén specializace jsou možné jen s využitím dat, získaných v terénním průzkumu přímo od firem, neboť jenom průzkum ve firmách umožňuje zjistit informace důležité pro podrobnější analýzu, avšak statistikou nesledované.

Dopravní prostředky – odvětví NACE 29 a 30.

Středočeská doména specializace Výroba dopravních prostředků je tvořena dvěma odvětvími: odvětvím 29 Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů a odvětvím 30 Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení.

Tabulka 126 Základní údaje domény specializace 20 a 30, v roce 2016

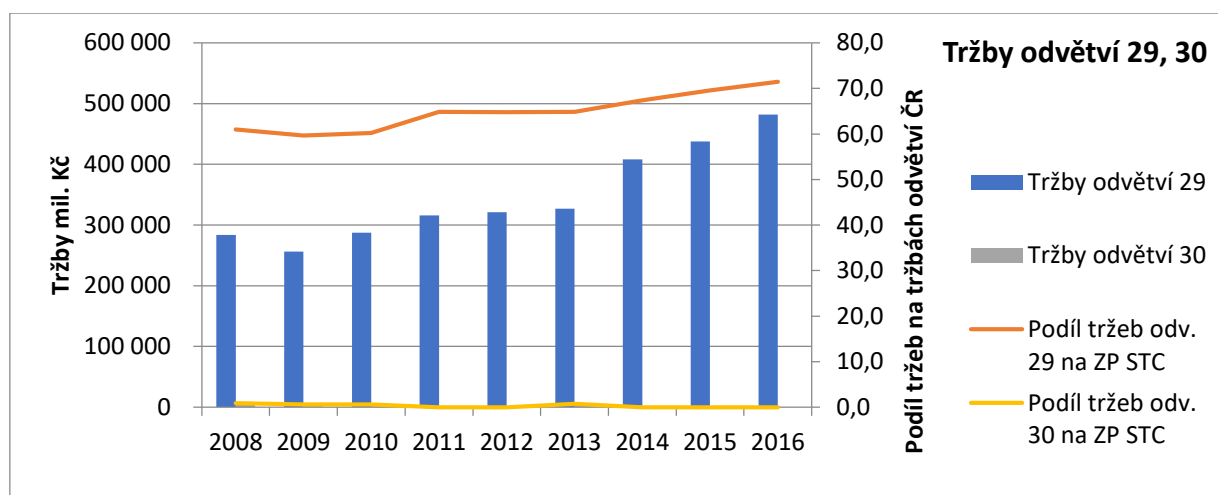
Odvětví	Subjekty		Tržby		Zaměstnanci		Tržby na 1 zaměstnance	
	počet	podíl na ČR v %	mil. Kč	podíl na ČR v %	počet	podíl na ČR v %	mil. Kč	Produktivita vůči Ø odvětví ČR
29 - Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů	40	17,9	481 824	42,9	46 954	30,0	10,26	142,8
30 - Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení	2	5,0	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji; N/A – údaje nejsou k dispozici

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje, 2016

Koncentrace obou odvětví do Středočeského kraje je značná, jak je zřejmé z výše uvedené tabulky i z údajů lokalizačního kvocientu výše. Rozdíly v koncentraci počtu subjektů, tržeb a zaměstnanosti potvrzují, že v kraji dominují v této doméně velké podniky (Škoda-Auto a TPCA, které dohromady tvoří téměř polovinu tržeb odvětví automotive v České republice), koncentrace zaměstnanosti daného odvětví je v kraji významně menší a ještě méně kraj dominuje v počtu subjektů. Přestože za odvětví 30 – Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení nejsou data dostupná, kromě počtu subjektů, lze předpokládat, že v tomto případě bude koncentrace ještě významnější, neboť jedním ze dvou subjektů s více než 100 zaměstnanci, které statistika sleduje, ale nepublikuje o nich údaje, je Aero Vodochody Aerospace. Celkově je však odvětví 30 ve srovnání s odvětvím 29 výrazně menší, přestože potenciál Aero Vodochody Aerospace je značný. Charakteristiky této domény specializace jsou proto zatím z velké části určovány odvětvím 29 – Výroba motorových vozidel (automotive).

Graf 27 Vývoj tržeb odvětví 29, 30

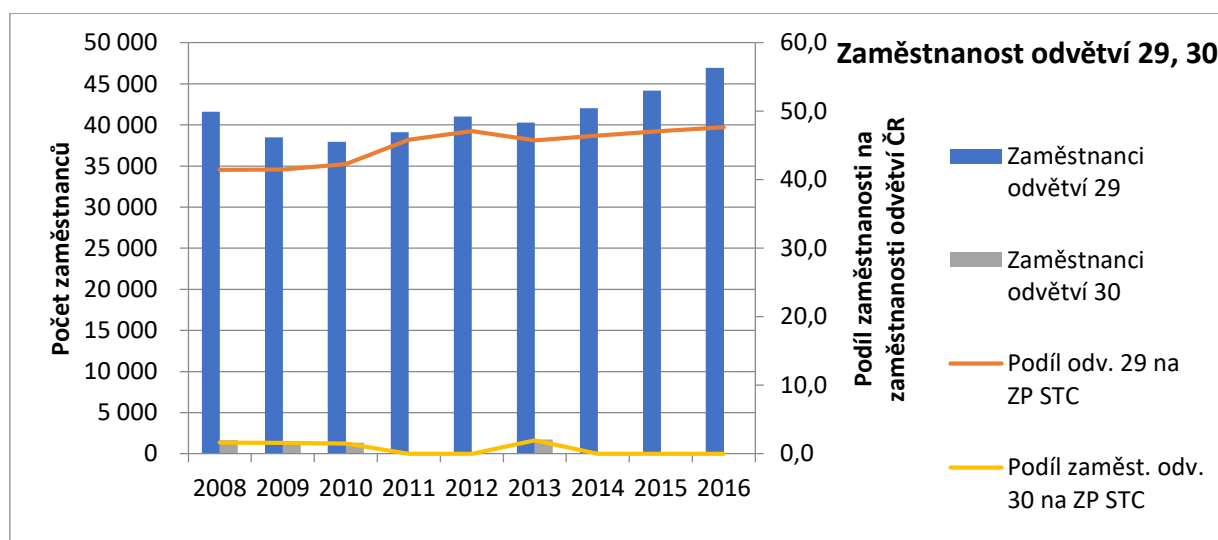

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Tržby odvětví automotive v období 2008-2016 významně vzrostly, s výjimkou období krize, která automobilový průmysl postihla více a významněji, než některá další odvětví domén specializace. Zejména růst v posledních letech je v tomto odvětví opravdu významný, jak ukazuje také jeho rostoucí podíl na tržbách zpracovatelského průmyslu Středočeského kraje.

Graf 28 Vývoj zaměstnanosti odvětví 29, 30

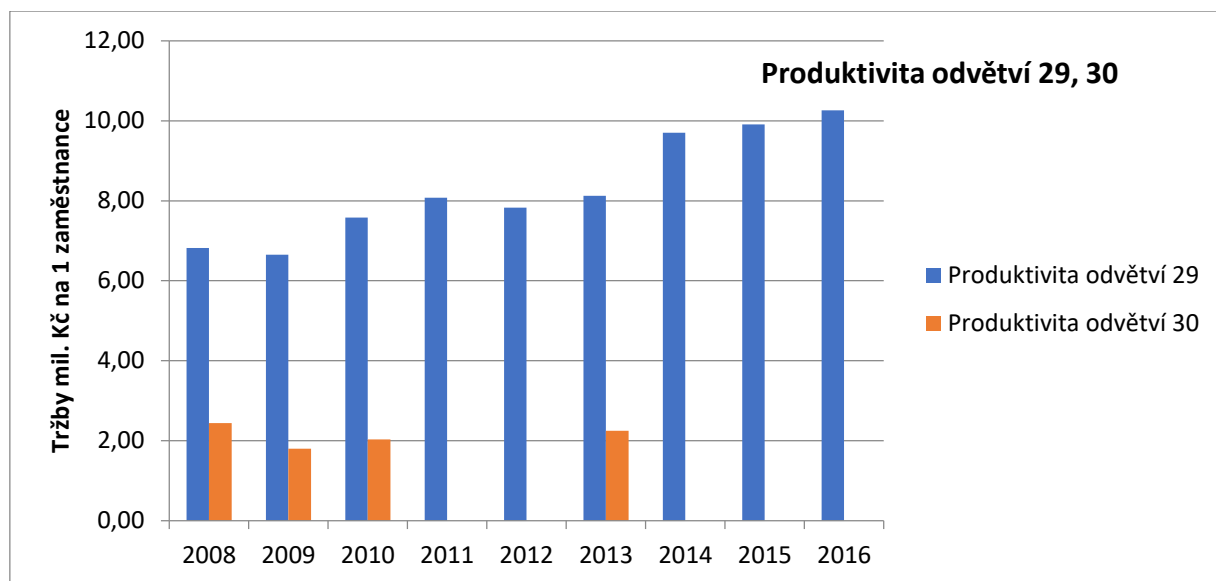

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Vývoj zaměstnanosti v odvětví automotive je pozvolnější, než je tomu v případě tržeb, roste tedy produktivita odvětví (viz dále), avšak trendy, směr vývoje je ve sledovaném období podobný vývoji tržeb.

Graf 29 Vývoj produktivity odvětví 29, 30

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje, 2016

Produktivita odvětví 29-automotive ve sledovaném období rovněž zpravidla rostla, s výjimkou poklesu v letech 2009 a 2012, kdy se vlivem krize snížila. Strmější růst produktivity v posledních letech je obrazem oživení a růstu odvětví automotive v Evropě, který se zprostředkovaně ukazuje také v České republice a ve středních Čechách. Růst produktivity, resp. skutečnost, že ve srovnání s průměrnou produktivitou odvětví automotive v ČR dosahuje odvětví ve Středočeském kraji 142,8 % národní produktivity odvětví, ukazuje, že toto odvětví patří ve středních Čechách k těm, která se od národního průměru odvětví výrazně pozitivně odlišují. Zároveň to nepřímo ukazuje, že v odvětví se patrně postupně projevuje růst automatizace/robotizace, který růst produktivity podporuje.

Elektronika a elektrotechnika – NACE 26, 27

Doména specializace zahrnující odvětví 26-Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (odvětví elektroniky), a odvětví 27-Výroba elektrických zařízení (odvětví elektrotechniky). Doména specializace je ve srovnání s doménou výroby dopravních prostředků menší ve všech ohledech.

Tabulka 2 Základní údaje domény specializace 26 a 27, v roce 2016

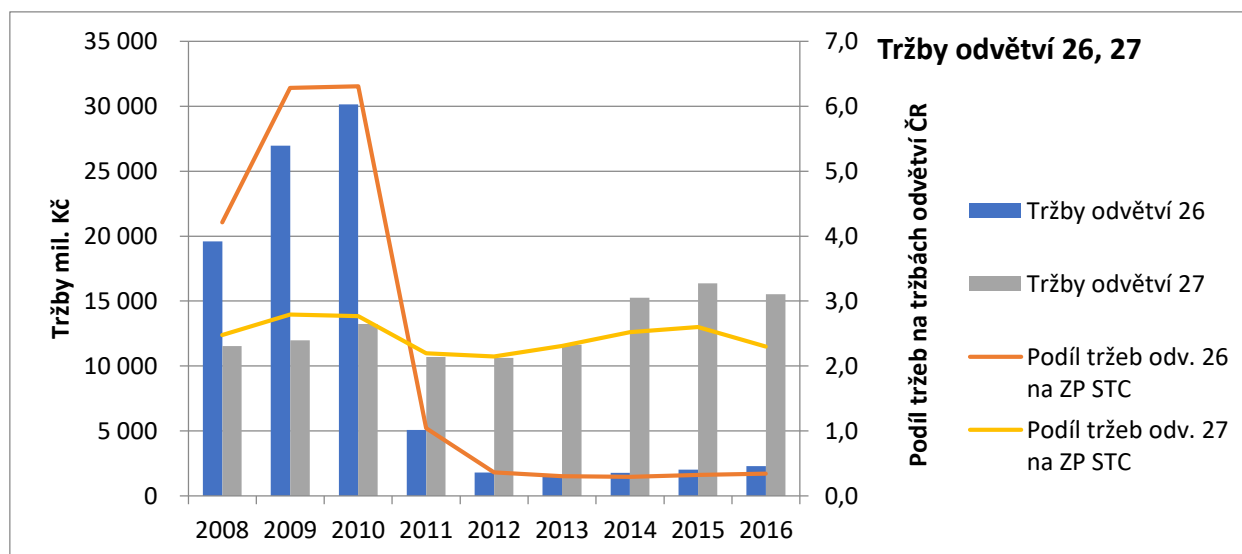
Odvětví	Subjekty		Tržby		Zaměstnanci		Tržby na 1 zaměstnance	
	počet	podíl na ČR v %	mil. Kč	podíl na ČR v %	počet	podíl na ČR v %	mil. Kč	Produktivita vůči Ø odvětví ČR
26 - Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení	4	5,6	2 296	0,8	1 620	4,8	1,42	17,0
27 - Výroba elektrických zařízení	10	6,1	15 529	7,1	2 683	3,6	5,79	198,6

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Obě odvětví zahrnují malé množství středních a velkých firem (nad 100 zaměstnanců). Odvětví 27- Výroba elektrických zařízení je v této doméně dominantní, a to jak absolutně, výší zaměstnanosti a tržbami, tak relativně, svým významem ve vztahu k velikosti odvětví v ČR.

Graf 30 Vývoj tržeb odvětví 26, 27

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

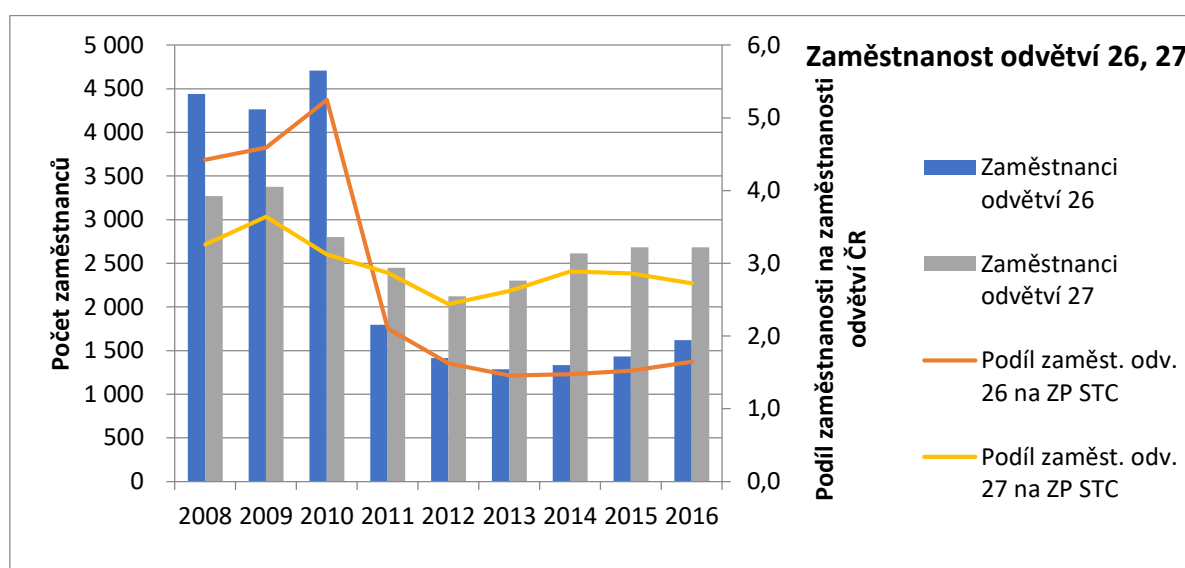
Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Vývoj objemu tržeb (a také zaměstnanosti) odvětví 26, elektroniky zobrazuje strmý propad mezi roky 2010 a 2011. Vzhledem k tomu, že data jsou pouze za vybrané podniky, lze předpokládat, že uvedený propad je způsoben změnou počtu sledovaných jednotek nebo jinými metodickými vlivy, nikoliv změnou charakteru odvětví. Vzhledem k tomu, že tento propad není patrný na národní úrovni, kde odvětví 26 sleduje spíše trend podobný odvětví 27-elektrotechnika, je pravděpodobné, že se u odvětví elektroniky ve Středočeském kraji jedná spíše o vlivy nehospodářské.

Průběh změn výše tržeb odvětví 27-elektrotechnika má jiný charakter než v odvětví automotive. Nejvýraznější propad tržeb se projevil v letech 2011 a 2012, v letech nástupu krize naopak tržby ještě mírně rostly, v roce 2009 dokonce mírně vzrostl i počet zaměstnanců v odvětví. Následný růst tržeb po odeznění krize byl však méně strmý než v odvětví automotive.

Podíl odvětví 27-elektrotechnika na zpracovatelském průmyslu středních Čech je malý, pohybuje se okolo 2 % podle tržeb a mezi 2,5-3,5 % podle zaměstnanosti.

Graf 31 Vývoj zaměstnanosti odvětví 26, 27

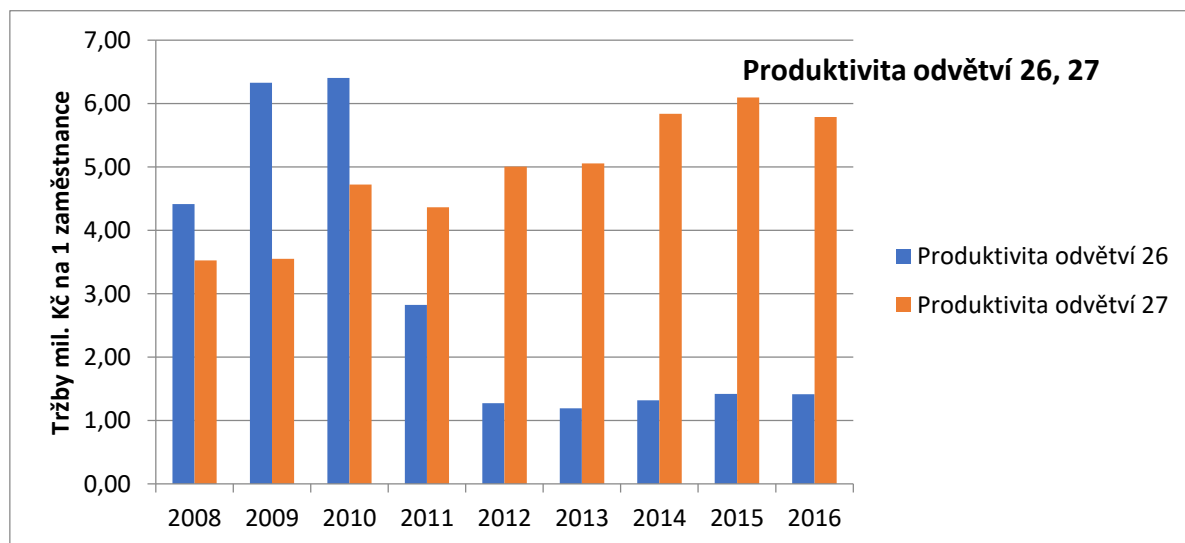

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

V odvětví 27-elektrotechnika, i při nárůstu zaměstnanosti po odeznění krize, a v situaci, kdy tržby přesáhly výši tržeb před krizí, zaměstnanost předkrizové úrovně nedosáhla, po růstu v letech 2013 a 2014 nyní spíše stagnuje. Protože zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu Středočeského kraje roste, podíl odvětví se v kraji z hlediska zaměstnanosti v současnosti poněkud snižuje.

Graf 32 Vývoj produktivity odvětví 26, 27

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Produktivita odvětví 27-elektronika měřená objemem tržeb na 1 zaměstnance má rostoucí tendenci po většinu let sledovaného období. Ve srovnání s průměrnou produktivitou odvětví v celé ČR v roce 2019 dosahuje odvětví elektroniky v kraji téměř dvojnásobné produktivity, přestože mezi lety 2015 a 2016 produktivita odvětví poněkud klesla. Přestože odvětví elektrotechniky (a rovněž elektroniky) jsou v obecné rovině jedním z dodavatelských odvětví automotive, ze srovnání vývoje tržeb a zaměstnanosti ve Středočeském kraji se zdá, že v kraji je výše uvedený vztah slabý.

Biotechnologie a Life Science – NACE 21, 26.6., 32.5

Doména specializace Biotechnologie a Life Science zahrnuje odvětví 21- Výroba základních farmaceutických výrobků a farmaceutických přípravků (farmacie) a části odvětví 26-Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (elektronika) a 32-Ostatní zpracovatelský průmysl (ostatní). Pro účely analýz, kvůli nedostupnosti podrobnějších dat, jsou v analýzách dále prezentována odvětví 26-elektronika i odvětví 32-ostatní jako celek.

Tabulka 3 Základní údaje domény specializace 21, 26 a 32, v roce 2016

Odvětví	Subjekty		Tržby		Zaměstnanci		Tržby na 1 zaměstnance	
	počet	podíl na ČR v %	mil. Kč	podíl na ČR v %	počet	podíl na ČR v %	mil. Kč	Produktivita vůči Ø odvětví ČR
21 - Výroba základních farmaceutických výrobků a farmaceutických přípravků	4	21,1	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
26 - Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení	4	6,1	2 296	0,8	1 620	4,8	1,42	17,0
32 – Ostatní zpracovatelský průmysl	5	7,4	18 138	44,4	4 140	20,0	4,38	221,8

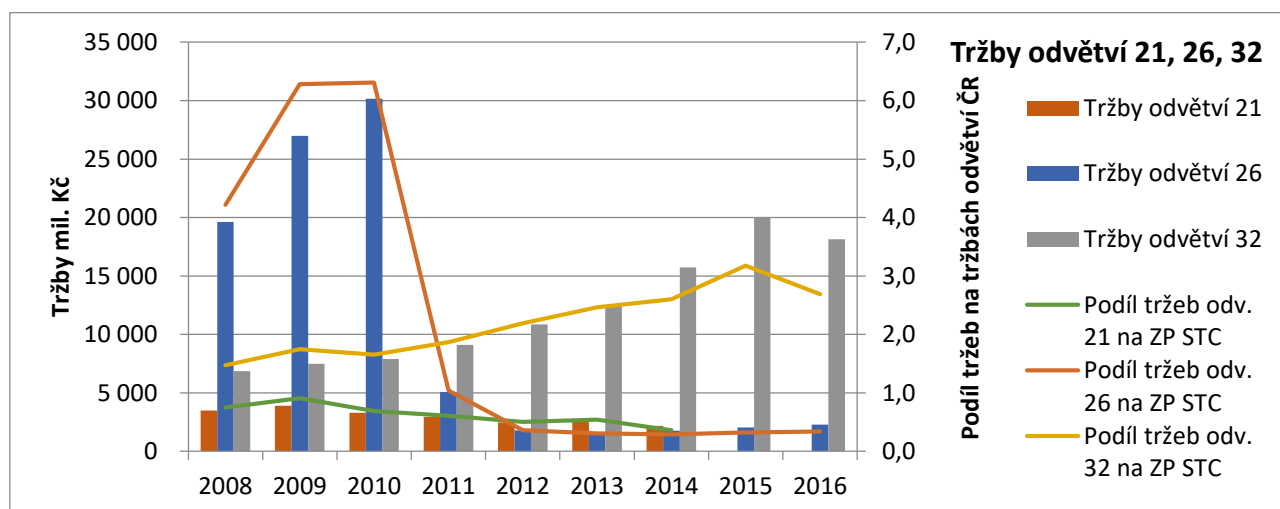
Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Jelikož celá doména specializace je představována spíše malými podniky, středních a velkých podniků je v každém z odvětví jen několik, a vzhledem k tomu, že data za odvětví farmacie nejsou veřejně dostupná, jsou následující grafy jen ilustrativní. Jejich analytické zpracování, vzhledem k malému počtu statisticky sledovaných subjektů v každém odvětví této domény specializace, nemá valného smyslu a bylo by zavádějící.

Přestože analýza sekundárních dat v této doméně specializace není vhodná a odvětví je třeba analyzovat s využitím kvalitativních informací získaných v terénním průzkumu, skladba firem v této doméně specializace a jejich zaměření naznačují, že se jedná, z hlediska budoucího potenciálu a předpokladů inteligentní specializace, o odvětví značně zajímavá.

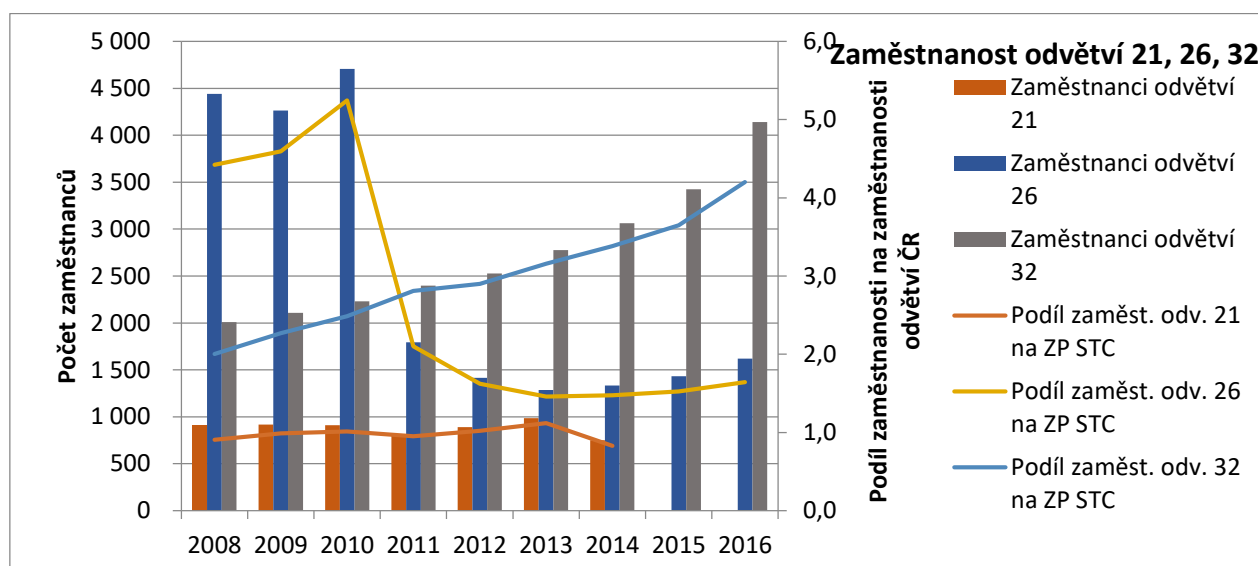
Graf 33 Vývoj tržeb odvětví 21, 26 a 32

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

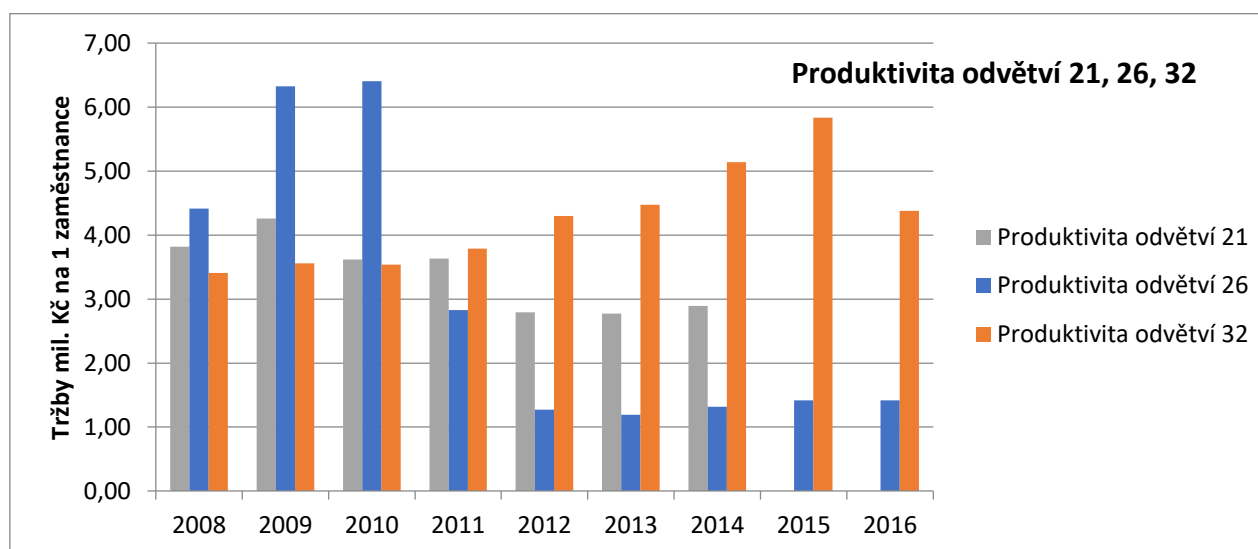
Graf 34 Vývoj zaměstnanosti odvětví 21, 26 a 32

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Graf 35 Vývoj produktivity odvětví 21, 26 a 32

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Chemický průmysl – NACE 20

Doména specializace Chemický průmysl je tvořena jedním odvětvím 20-Výroba chemických látek a chemických přípravků. Počet subjektů zachycených statistikou je srovnatelný s dalšími menšími odvětvími v kraji. Toto odvětví má v kraji značný význam, díky podílu odvětví ve Středočeském kraji na tržbách i zaměstnanosti odvětví celé ČR.

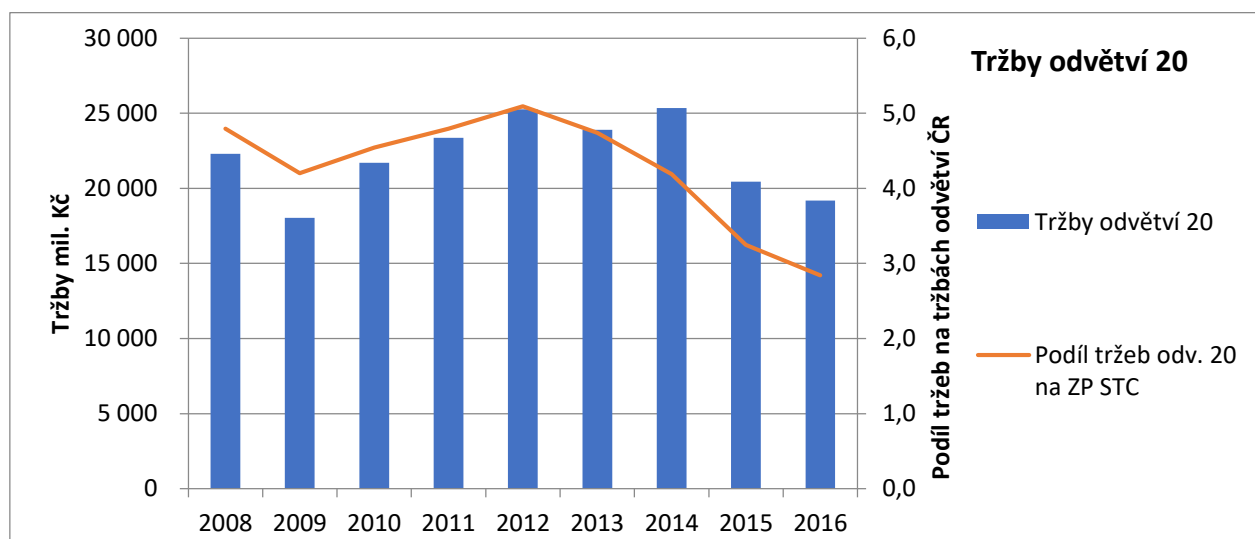
Tabulka 4 Základní údaje domény specializace 20 v roce 2016

Odvětví	Subjekty		Tržby		Zaměstnanci		Tržby na 1 zaměstnance	
	počet	podíl na ČR v %	mil. Kč	podíl na ČR v %	počet	podíl na ČR v %	mil. Kč	Produktivita vůči Ø odvětví ČR
20 - Výroba chemických látek a chemických přípravků	10	16,1	19 178	19,0	2 902	14,0	6,61	135,6

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Graf 36 Vývoj tržeb odvětví 20

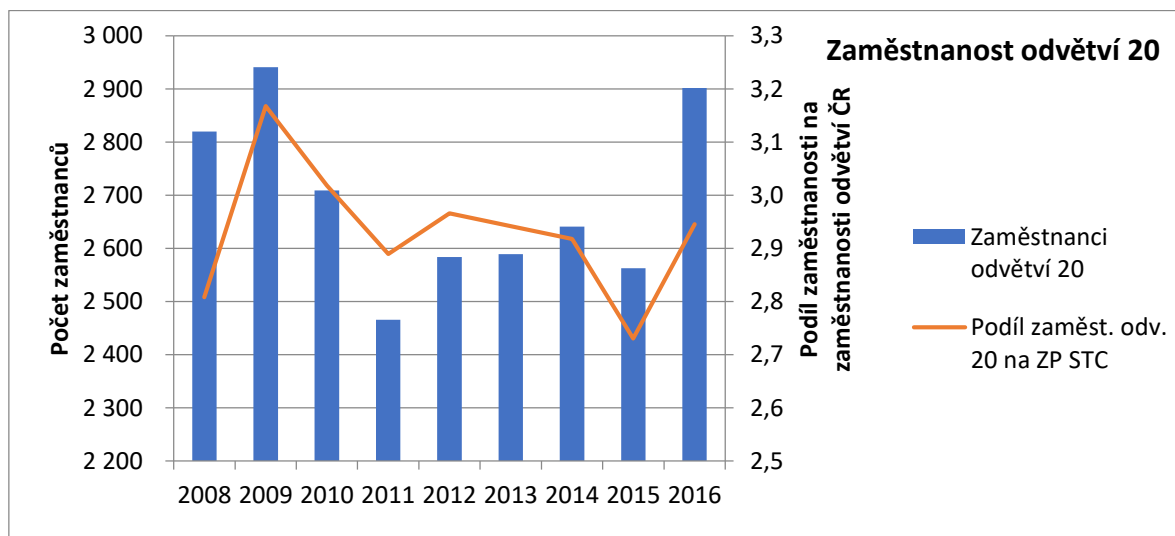

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Tržby chemického průmyslu se vyvíjely odlišně od odvětví automotive nebo elektrotechniky. Odvětví bylo zasaženo krizí brzy a znatelně, avšak jeho růst započal již v roce 2010 a trval do r. 2014. Od tohoto roku tržby odvětví klesají, na rozdíl od výše zmíněných odvětví, která naopak rostou. Význam odvětví v krajské ekonomice se z hlediska tržeb snižuje. Vzhledem k tomu, že tržby odvětví jsou přinejmenším do určité míry ovlivněny také cenami ropy, je pravděpodobné, že výše uvedený vývoj je způsobován právě tímto vlivem.

Graf 37 Vývoj zaměstnanosti odvětví 20

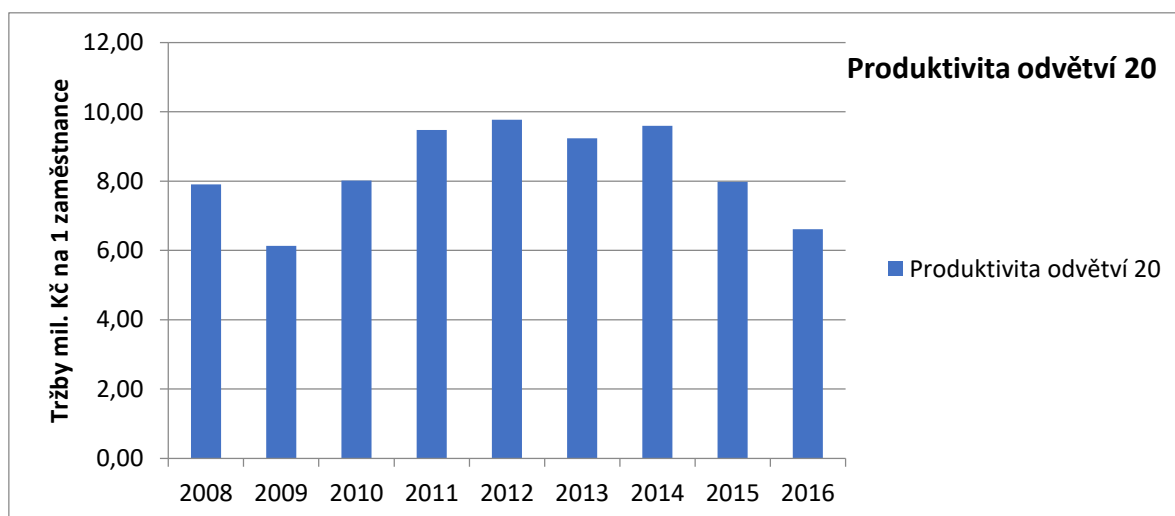

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Výše uvedený předpoklad potvrzuje také vývoj zaměstnanosti odvětví chemického průmyslu, která ve sledovaném období značně kolísá, a např. v posledním sledovaném roce značně vzrostla. I dále uváděné údaje o produktivitě odvětví jsou patrně ovlivněny výše uvedenými okolnostmi.

Graf 38 Vývoj produktivity odvětví 20

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Strojírenství a zpracování kovů – NACE 25, 28

Doména specializace strojírenství a zpracování kovů je tvořena odvětvím 25-Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení (kovovýroba) a odvětvím 28-Výroba strojů a zařízení j. n. (strojírenství). Obě tato odvětví jsou do určité míry hodnotového řetězce automotive, resp. domény specializace Dopravní prostředky. V relativně malé ekonomice Středočeského kraje nelze tuto souvislost/závislost přeceňovat, přestože statisticky je vazba odvětví kovovýroby a strojírenství s odvětvími výroby dopravních prostředků značná. Zejména odvětví strojírenství je v ČR často zaměřeno na výrobu strojů pro celou řadu odvětví, a to jak v případě větších firem, tak i v případě malých firem do 100 zaměstnanců.

Tabulka 5 Základní údaje domény specializace 25 a 28 v roce 2016

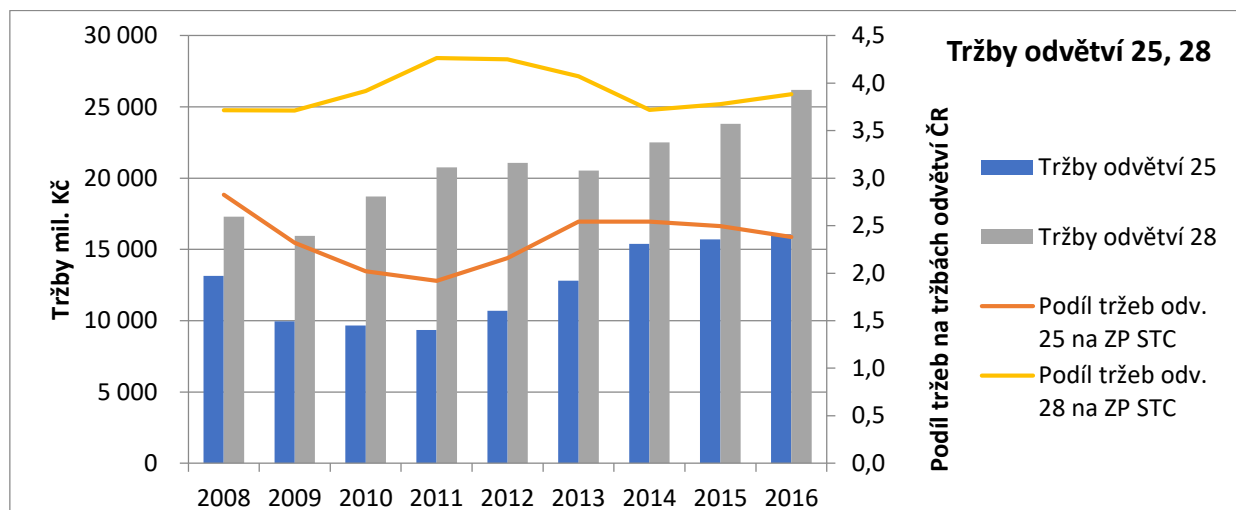
Odvětví	Subjekty		Tržby		Zaměstnanci		Tržby na 1 zaměstnance	
	počet	podíl na ČR v %	mil. Kč	podíl na ČR v %	počet	podíl na ČR v %	mil. Kč	Produktivita vůči Ø odvětví ČR
25 - Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení	22	6,8	16 069	9,2	5 238	6,8	3,07	134,7
28 - Výroba strojů a zařízení j. n.	24	7,8	26 194	11,0	6 696	7,6	3,91	143,9

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Obě odvětví této domény specializace jsou ve středních Čechách zastoupena větším množstvím firem než jiná odvětví, počtem firem je srovnatelné s odvětvím automotive. Také objemem tržeb a počtem zaměstnanců jsou odvětví v kraji významná, i když zaměstnaností nepředstavuje ani jedno odvětví velký podíl na odvětví celé ČR.

Graf 39 Vývoj tržeb odvětví 25, 28

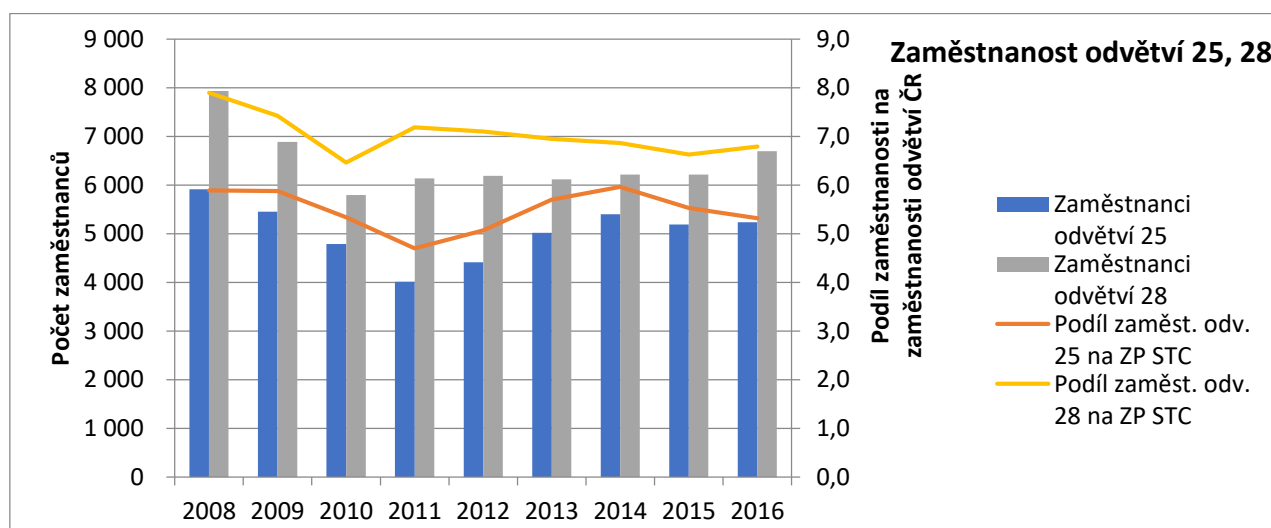
Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Vývoj tržeb obou odvětví této domény specializace se poněkud liší. I když obě odvětví byla zasažena krizí brzy, strojírenství začalo růst již v r. 2010 a s mírnými výkyvy roste do současnosti, i když v některých letech pomalu. To je nepřímým důkazem stability odvětví a lze předpokládat, že odvětví má v krajské ekonomice určitý stabilizující vliv. Odvětví kovovýroby překonávalo následky krize pomaleji a také jeho další růst nebyl tak výrazný jako v případě strojírenství. V letech 2014-2016 odvětví sice rostlo (podobně jako automotive a strojírenství), avšak pomalejším tempem a předkrizovou úroveň překonalo odvětví jen mírně.

Pro podíl obou odvětví na zpracovatelském průmyslu Středočeského kraje zhruba platí, že v letech, kdy rostl podíl odvětví strojírenství, klesal podíl odvětví kovovýroby a naopak.

Graf 40 Vývoj zaměstnanosti odvětví 25, 28

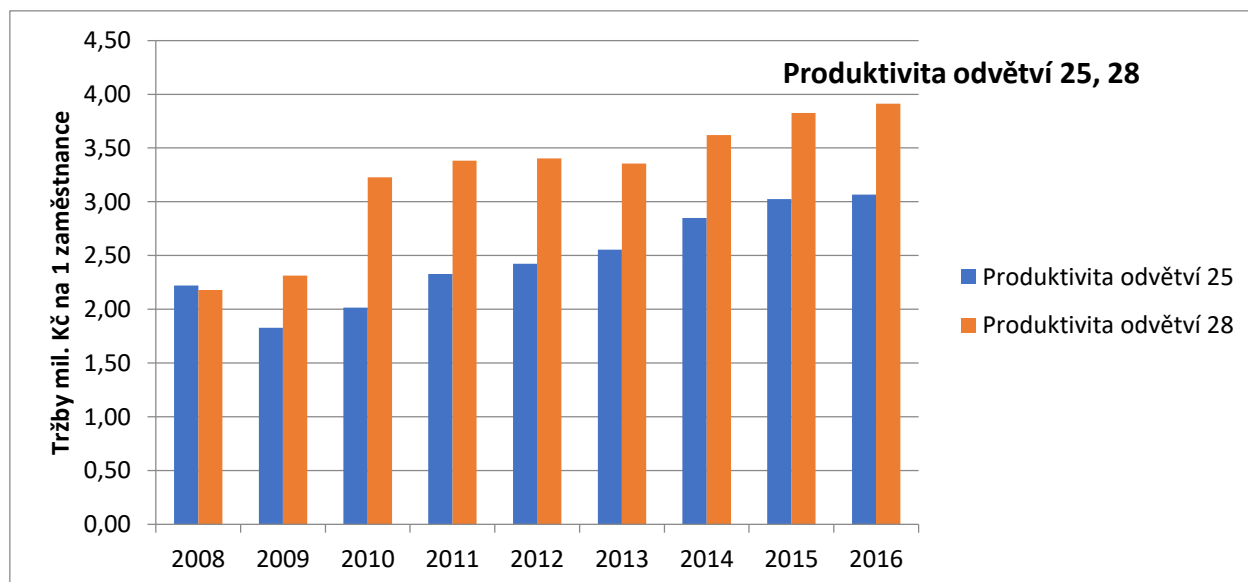

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Vývoj zaměstnanosti obou odvětví této domény specializace se ve sledovaných letech neliší tolik, jako vývoj tržeb. V prvních letech po nástupu krize zaměstnanost obou odvětví klesala, v kovovýrobě až do r. 2011. Následný růst zaměstnanosti byl v odvětví kovovýroby poněkud rychlejší než v odvětví strojírenství, avšak ani v jednom případě zaměstnanost nedosáhla předkrizové úrovně. Význam obou odvětví v zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu Středočeského kraje se ve sledovaných letech snížil a trend nenaznačuje, že by mělo dojít k významnějšímu nárůstu jednoho či druhého odvětví.

Graf 41 Vývoj produktivity odvětví 25, 28

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

V odvětví kovovýroby i strojírenství došlo ve sledovaných letech ke zvýšení produktivity měřené objemem tržeb na 1 zaměstnance, avšak poněkud rozdílným tempem. Zatímco produktivita odvětví kovovýroby roste v zásadě pravidelně od r. 2010, produktivita ve strojírenství vzrostla skokově mezi roky 2009 a 2010, poté stagnovala a pravidelně roste až v posledních čtyřech sledovaných letech.

Potravinářský průmysl – NACE 10, 11

Doména specializace potravinářský průmysl je tvořena odvětvím 10-Výroba potravinářských výrobků a odvětvím 11-Výroba nápojů. První odvětví je množstvím subjektů větších než 100 zaměstnanců, objemem tržeb i zaměstnaností podstatně větší než odvětví druhé.

Tabulka 6 Základní údaje domény specializace 10 a 11 v roce 2016

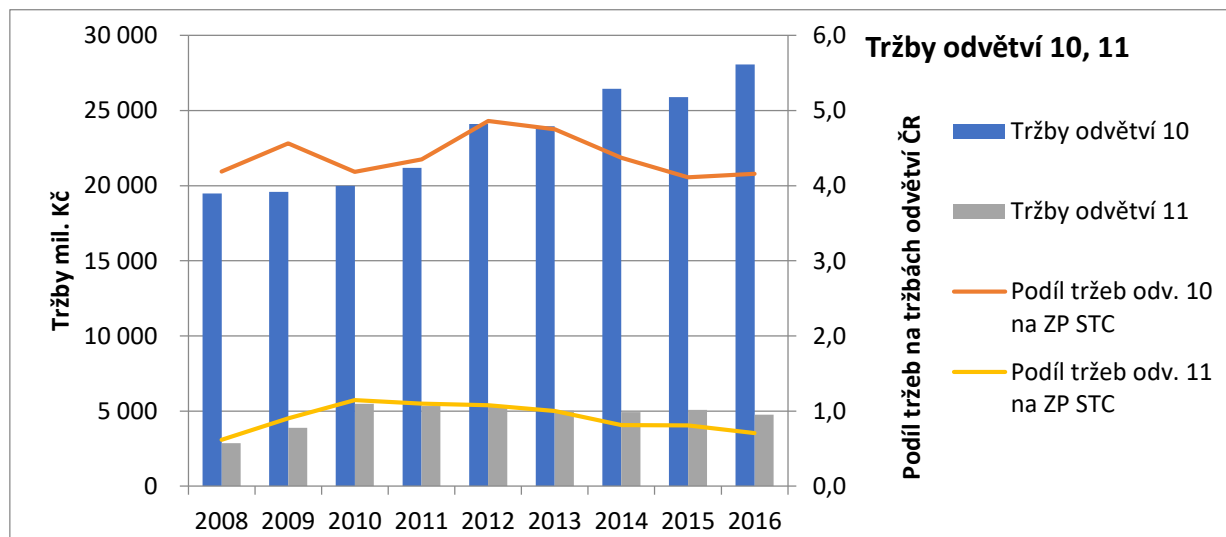
Odvětví	Subjekty		Tržby		Zaměstnanci		Tržby na 1 zaměstnance	
	počet	podíl na ČR v %	mil. Kč	podíl na ČR v %	počet	podíl na ČR v %	mil. Kč	Produktivita vůči Ø odvětví ČR
10 - Výroba potravinářských výrobků	23	10,8	28 065	17,4	5 947	10,9	4,72	158,9
11- Výroba nápojů	3	10,7	4 760	9,5	945	10,6	5,04	90,3

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Jelikož odvětví výroby nápojů je ve veřejně dostupné statistice reprezentováno jen třemi firmami, je třeba považovat údaje za toto odvětví pouze za indikativní. I při tomto malém počtu subjektů však toto odvětví Středočeského kraje reprezentuje přibližně 10 % subjektů, tržeb i zaměstnanosti tohoto odvětví v celé ČR. Podle tržeb a zaměstnanosti bylo odvětví potravinářství ve středních Čechách v roce 2016 přibližně čtyřikrát větší než odvětví výroby nápojů. Odvětví potravinářství Středočeského kraje představuje více než 15% podíl odvětví celé ČR, což je jen mírně pod průměrným podílem zpracovatelského průmyslu kraje na zpracovatelském průmyslu České republiky.

Graf 42 Vývoj tržeb odvětví 10, 11

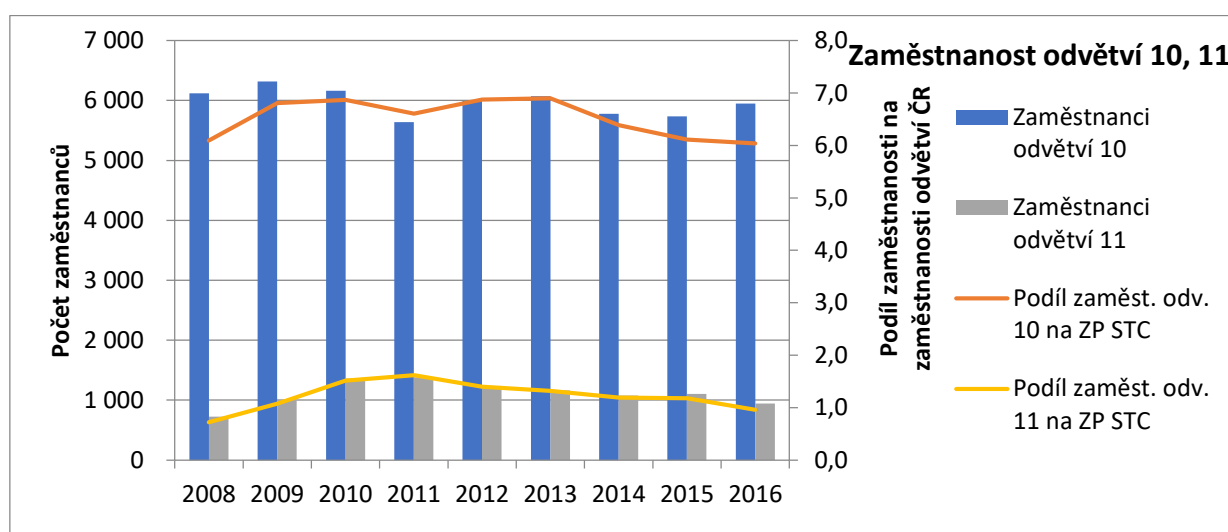

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Vývoj tržeb odvětví potravinářství ve Středočeském kraji vykazuje setrvalý, převážně mírně rostoucí trend. Odvětví nebylo příliš postiženo krizí, tržby odvětví pouze stagnovaly, v odvětví výroby nápojů dokonce mírně rostly až do r. 2010. I přes růst tržeb se však od roku 2013 podíl tohoto odvětví na zpracovatelském průmyslu Středočeského kraje snižuje. Vzhledem k tomu, že růst tržeb je určován převážně odvětvím automotive, není snižování podílu odvětví výroby potravin a nápojů na zpracovatelském průmyslu kraje nijak závažné.

Graf 43 Vývoj zaměstnanosti odvětví 10, 11

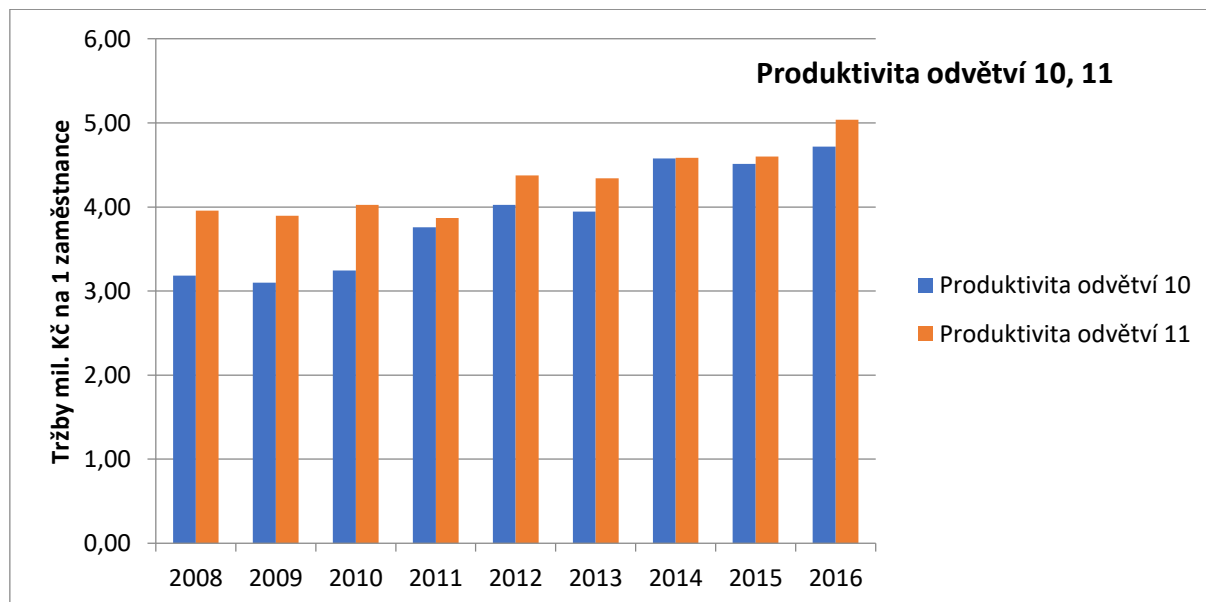

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Trend vývoje zaměstnanosti odvětví výroby nápojů byl ve sledovaných letech stagnující až klesající, podíl zaměstnanosti odvětví na zpracovatelském průmyslu kraje po většinu období spíše stagnoval, v posledních letech klesá, což se projevuje v mírném růstu produktivity odvětví. Vývoj odvětví nápojů byl jen mírně odlišný, do roku 2011 zaměstnanost stoupala, o tohoto roku postupně klesá, shodný trend se projevuje i ve vývoji podílu odvětví nápojů v kraji na zpracovatelském průmyslu kraje.

Graf 44 Vývoj produktivity odvětví 10, 11

Pozn.: údaje za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Zdroj: ČSÚ, Ročenka Středočeského kraje

Trend růstu produktivity obou sledovaných odvětví byl od roku 2008 mírně rostoucí, růst produktivity ve výrobě nápojů byl vyšší, než v odvětví potravinářství. Přestože růst produktivity odvětví potravinářství nevypadá jako příliš významný, srovnání s průměrnou produktivitou odvětví v celé ČR v roce 2016 ukazuje, že produktivita odvětví ve Středočeském kraji o více než polovinu vyšší. Pokud tedy srovnáváme produktivitu odvětví vůči průměrné produktivitě stejného odvětví v ČR, vychází pozice potravinářství ve středních Čechách velmi dobře.

Závěr

Analýza odvětví domén specializace Středočeského kraje na základě sekundárních statistických dat poskytuje rámec a základní zjištění o stavu a vývoji domén specializace v posledních letech. Zjištění z této analýzy je třeba chápat jako do určité míry omezená z důvodů dostupnosti dat a metodiky jejich sledování. Zjištění je třeba ověřit a zejména doplnit na základě dalších informací získaných terénním průzkumem a jejich analytického zpracování.